

Suriyeli Genç Kadın Sığınmacıların Eğitime Erişimdeki Engelleri

F. Ayşe BALCI KARABOĞA*
Ebru AKGÜÇ**
Nazire BÜYÜKGÜRSES KARAASLAN***

Öz: Bu araştırma, ülkelerinde yaşanan savaş nedeniyle Türkiye'ye göç ettikten sonra Mersin'de yaşamlarını sürdüren 15-25 yaş aralığında ve eğitimine devam edememiş Suriyeli sığınmacı kadınların bakış açısından eğitime erişim engellerini anlamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Çalışmada 20 katılımcıya kartopu örneklem tekniği ile ulaşılmış ve araştırma verileri yarı yapılandırılmış bir görüşme formu ile yüz yüze görüşmelerle toplanmıştır. Veriler betimsel analiz ile değerlendirilmiştir. 15-25 yaş aralığında eğitime devam edememiş geçici koruma statüsündeki Suriyeli genç kadınların eğitime erişim engelleri göç süreci ve uyum sorunları, eğitim yaşantıları ve gelecek beklentileri çerçevesinde ele alınmıştır. Araştırma sonucunda, araştırmaya katılan Suriyeli genç kadınların savaş nedeniyle yaşadıkları göçün neden olduğu sorunlar başta olmak üzere, uyum problemleri, ekonomik sıkıntılar, dil bariyerleri, güvenlik endişesi ve cinsiyet temelli eşitsizliklerin eğitime devam engelleri oluşturduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar, genç Suriyeli sığınmacı kadınların eğitim hakkına erişiminin çok boyutlu engellerle sınırlandığını ve bu durumun toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini derinleştirdiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet ve eğitime erişim engelleri, kadınların eğitime erişimi Suriye savaşı, göç ve kadın, Suriyeli sığınmacı kadınlar.

Barriers to Educational Access among Young Syrian Refugee Women

Abstract: The aim of this research is to understand the barriers to education from the perspective of Syrian refugee women aged 15-25 who migrated to Turkey due to the war in their home country and are currently living in Mersin. For this purpose, a phenomenological research design from qualitative research methods was used. The study reached 20 participants through snowball sampling, and research data were collected through face-to-face interviews using a semi-structured interview form. The data were evaluated through descriptive analysis. The barriers to education for Syrian women under temporary protection status who have been unable to continue their education in the 15-25 age range were examined within the framework of migration and adaptation processes, educational experiences, and future aspirations. The research findings indicate that the issues experienced by the young Syrian women due to migration caused by the war—primarily adaptation problems, economic difficulties, language barriers, security concerns, and gender-based inequalities—constitute obstacles to continuing education. These results highlight that young Syrian refugee women's access to education is obstructed by multidimensional barriers, further deepening gender inequalities.

Keywords: Gender and educational access, women's access to education, Syrian war, migration and women, Syrian refugee women.

*Sorumlu yazar, Prof. Dr., Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Mersin, Türkiye, ORCID: 0000-0003-3958-6582, e-posta: abalci@mersin.edu.tr

**Bilim Uzmanı, Sosyolog, İdari Personel, Mersin Üniversitesi, Engelsiz Yaşam Birimi, Mersin, Türkiye, ORCID: 0000-0002-9297-638X, e-posta: eakguc@mersin.edu.tr

***Bilim Uzmanı, Sosyolog, Mersin Büyükşehir Belediyesi, Mersin, Türkiye, ORCID: 0009-0006-1369-4795, e-posta: nbuyukgurses@gmail.com

Giriş

Suriye’de başlayan iç karışıklıkla birlikte milyonlarca insan yerinden edilmiştir. Güvenlik ve huzur arayışı ile birlikte milyonlarca insan sınır ülkelere göç etmiştir. Türkiye bu noktada açık kapı politikası izlemiş, Suriye ile arasındaki sınır kapısını açmış ve sığınmacıları kabul etmiştir. Ancak Suriye’de sürekli artan çatışma durumu sınırlara göçü arttırmıştır. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı’nın (İBGİDB) güncel verilerine göre 29 Ağustos 2024 tarihi itibarı ile 3 milyon 96 bin 157 Suriye vatandaşı bulunmaktadır (İBGİDB, 2024). Suriye’deki savaş sebebiyle Türkiye sınırına gelen göçmenlere uluslararası koruma ilkeleriyle uyumlu bir politika izlenmiş, geçici koruma sağlanmış ve ülke içine alınarak temel insani ihtiyaçları karşılanmıştır (Erdoğan ve Ünver, 2015). Türkiye’ye gelen Suriyelilerin konaklayabilmesi için Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından sınıra yakın illerde geçici barınma merkezleri oluşturulmuş ancak zaman içinde Suriyelilerin sayısının artması gerekçesiyle Suriyeliler geçici barınma merkezlerinin dışında şehirlere de yerleşmişlerdir. Türkiye, geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeliler için hem yereldeki kurum ve kuruluşlar hem de uluslararası kuruluşlar temel ihtiyaçları karşılama, temel insani hizmetlere erişme konularında göçmenlere yardımcı olmaktadır. Bütün bu çabalara rağmen Suriyelilerin temel insani hizmetlerden tam anlamıyla yararlanamadığı görülmektedir. Özellikle Suriyeli sığınmacı kadınların bu hizmetlerden yararlanma oranı toplumsal cinsiyet rolleri, kültürel normlar, güvenlik kaygıları ve ekonomik baskılar nedeniyle daha düşüktür.

Savaş sebebiyle yaşadıkları ortamdan uzaklaşarak yeni bir hayat kurmaya çalışan Suriyeli sığınmacıların yaşadığı zorluklardan bir tanesi de çocuk ve gençlerin eğitimden uzak kalmasıdır. Çocukların eğitimden uzak kalmasında ailenin geçim ve bakım sorumluluğuna dahil olmaları etkili olabilmektedir. Eğitimden uzak kalma durumu kız çocukları açısından değerlendirildiğinde özellikle küçük yaşta evlilik, gebelik, kadına yönelik şiddet gibi problemlerle karşı karşıya kalılabilmektedir. Bu gibi problemler aynı zamanda Suriyeli sığınmacılara sağlanan diğer hizmetlere erişim sorununu doğurabilmektedir.

Erişim sorunu yaşanan hizmetlerin başında eğitim gelmektedir. Eğitime erişim; farklı özellikler ve ihtiyaçlara sahip olsalar bile, bir toplumda yaşayan bireylerin, herhangi bir ayrımcılığa uğramadan kendilerine sunulan eğitim imkanlarından yararlanmalarının sağlanması veya eğitim çağında olan çocukların temel bir hak olan eğitim hakkından, imkanlarından ve fırsatlarından yararlanabilmeleri için eğitime katılımlarının sağlanması olarak tanımlanmaktadır (Çelik, vd., 2017, s. 23). Başlangıçta savaşın kısa sürede sona ereceği düşüncesiyle kamplarda hayatlarını sürdüren sığınmacılar için eğitim, öncelikli bir konu olamamıştır. Sonrasında savaşın uzaması gerekçesiyle Suriyeli sığınmacılarla ilgili can güvenliği, barınma, gıda, giyinme vb. ihtiyaçlarının yanında eğitim ihtiyacı da konuşulmaya başlanmıştır (Tanrikulu, 2017). Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) 26 Nisan 2013 yılında yayımladığı genelgelerle Suriyelilerin eğitim sorununa çözüm üretmeye çalışmıştır. 2014 yılında Türkiye’de yaşayan yabancı, mülteci, sığınmacılara yönelik ilk kapsamlı yasal düzenleme hazırlanarak, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik sayesinde Suriyeliler sağlık, eğitim-öğretim hizmetlerine erişim hakkı elde etmiştir. Daha sonra 23 Eylül 2014 tarihinde 2014/21 sayılı Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim hizmetleri belirli bir standarda bağlanmış ve güvence altına alınmıştır (MEB, 2014). Ayrıca MEB’in yayımlanmış olduğu 2015-2019 stratejik planında ilk defa mültecilerin eğitimlerine yönelik planlarının yer aldığı görülmektedir. Bütün bu eğitim çalışmalarının yanında erkeklere oranla kız çocuklarının birçok nedenle eğitime devam edemediği görülmektedir.

Suriyeli çocuk ve gençlerin eğitim sorunlarına odaklanan mevcut alan yazın değerlendirildiğinde Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerinde karşılaştıkları en temel engellerden birinin dil ve iletişim engeli olduğu görülmektedir. Türkçe dil becerilerindeki yetersizlik, akademik ve sosyal iletişimde yaşanan zorluklar ile eğitim sistemine uyum sağlamada karşılaşılan yapısal güçlükler, öğrencilerin hem eğitsel performanslarını hem de okul içi sosyal uyumlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Farklı eğitim sistemlerinden gelen Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sisteminin işleyişine, müfredat yapısına ve akademik beklentilerine uyum sağlamaları, dil yetersizliğinin yanı sıra eğitsel bir uyumsuzluk sorununu da beraberinde getirmektedir (Anis, 2019; Aydoğdu, 2019; Aykırı, 2017; Börü ve Boyacı, 2016; Emin, 2018; Şensin, 2016).

Konuyla ilgili araştırma bulgularında iletişim ve dil sorunları yanı sıra devamsızlık sorunları, ailelerin ekonomik sorunlarının eğitime katılıma yansması, uyum ve kültürel çatışma yaşama, savaş ve göçün etkisiyle yaşanan psikolojik ve duygusal sorunlar, çevreye uyum ve Türk akranlarıyla yeterince iletişim kuramama ve bu yüzden okul içi ve yaşadıkları çevrede çok fazla sosyalleşememe gibi çok temel soruna değinilmektedir (Aydoğdu, 2019). Ancak, bu çalışmaların büyük çoğunluğu eğitim sistemine entegre olabilmiş Suriyeli öğrencileri temel almakta; eğitim sisteminin tamamen dışında kalmış, özellikle de genç kadınların eğitime erişim deneyimlerini kapsam dışı bırakmaktadır. Oysa bu özel grubun deneyimleri hem toplumsal cinsiyet hem de göç politikaları açısından derinlemesine incelenmesi gereken bir boşluk olarak karşımızda durmaktadır.

Toplumsal cinsiyet bağlamında, bazı ailelerin güvenlik kaygıları nedeniyle evlerinden uzakta olan bir okula çocuklarını, özellikle de kız çocuklarını göndermek istememeleri (Büyükhan ve Karagöl, 2021), ailelerin kız çocuklarını karma eğitim veren okullara göndermek istememesi (Genç ve Öztürk, 2016), erken yaşta evlendirilme (Büyükhan ve Karagöl, 2021; Duruel, 2016; Sayılıgil, 2019; SGDD, 2018), kız çocuklara evde yaşlı, kardeş veya hasta olanlara bakım sorumlulukları

verilmesi (Büyükhana ve Karagöl, 2021; Sayılıgil, 2019), erken yaşta evlendirilme Türkiye'deki Suriyeli kadınların eğitim engelleri arasında gösterilmektedir.

Türkiye'de Suriyeli kadın göçmen nüfusun eğitim sorunları, toplumsal cinsiyet, sosyo-ekonomik faktörler ve yapısal engellerle karmaşık bir örüntü sergilemektedir. Mevcut alanyazındaki araştırmaların önemli bir kısmı, okula devam eden ve görece erişimi olan çocuk ve gençler üzerine yoğunlaşmıştır. Bu durum, Suriyeli sığınmacıların eğitim sorunlarını incelemek açısından sadece görünür kesimi temsil etmekte, ancak eğitim dışında kalan dezavantajlı grupların deneyimlerini görünmez kılmaktadır.

Geçici koruma statüsündeki Suriyeli bireylerin eğitimi için farklı alanlarda çalışmalar ve politikalar yürütülmektedir. Bu çalışmaların ne kadar yeterli olduğu ve ne kadarının ihtiyaca cevap verdiği uygulamaların niteliği yanı sıra Suriyeli bireylerin sosyo-ekonomik koşullarıyla da bağlantılı olduğu söylenebilir. Eğitime erişim sorunları ve alınan eğitimin niteliği bu konuda çok belirgin bir problem alanı oluşturmaktadır. Suriyeli sığınmacıların eğitim sorunları konusunda yapılan araştırmalarda ise büyük oranda eğitime devam eden Suriyeli bireylerin temel alınıp yapıldığı görülmektedir. Türkiye'ye sığınan Suriyeli kadınların çoğunluğunun düşük eğitilmiş ya da hiç eğitim görmemiş kadınlardan oluşması (Barın, 2015) ve geçici koruma altındaki Suriyeli kız öğrencilerin okul kayıt oranlarının erkek öğrencilere göre çok düşük olması (Aydoğdu, 2019) araştırmamıza kaynaklık eden önemli tespitler arasındadır.

Suriye göçünün Türkiye'nin bütün kentlerinde olduğu gibi Mersin ilinde de etkileri net bir şekilde görülmektedir. İl Göç İdaresi Müdürlüğü resmi internet sitesinde yer alan veriye göre Mersin genelinde 2024 yılı itibarıyla geçici koruma statüsü kapsamında 223.158 Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır (MİGİM, 2024). Bu nüfusun yarısından fazlasını kadınlar ve çocuklar oluşturmaktadır. Suriyeli göçmenlerin Mersin'e ilk geldikleri andan itibaren diğer illerde olduğu gibi barınma, beslenme, işsizlik, kente uyumda güçlük, çocukların okula devam etmemesi gibi problemlerle karşılaşmaları söz konusudur. Bu gelişmelere dayanarak Mersin'de eğitime devam edememiş-edemeyen Suriyeli genç kadınların eğitime erişim engellerini tespit etmek ve bu tespitler doğrultusunda çözüm önerilerine katkı geliştirmek bu çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır.

Bu araştırma, 15-25 yaş aralığında olup eğitime devam edememiş-edemeyen Suriyeli sığınmacı kadınların eğitime erişim konusunda yaşadıkları sorunlar ve eğitime erişim engellerinin tespit edilmesi ve ileriye dönük çalışmalara katkı sunmak açısından önem arz etmektedir. Bu noktadan hareketle bu araştırmanın amacı; Türkiye'ye göç ettikten sonra Mersin iline yerleşen ve Mersin ilinde yaşamlarını sürdüren 15-25 yaş aralığında eğitime devam edememiş Suriyeli sığınmacı kadınların bakış açısından eğitime erişim engellerini anlamaya çalışmaktır. Alanyazında konu ile ilgili çalışmaların çoğu genel olarak Suriyeli Sığınmacıların okul ortamındaki deneyimlerine odaklanırken, bu çalışmanın eğitim sisteminin tamamen dışında kalmış bir kesimin deneyimlerini incelemesi açısından hem toplumsal cinsiyet ve eğitim hem de göç ve eğitim bağlamında önemli bir boşluğu doldurmakta ve özgün katkı sunması beklenmektedir. Eğitime erişim engelleri ile bağlantısını incelemek amacı ile bu kadınların göç süreci yaşantıları, sosyo-ekonomik koşulları, geçmiş eğitim yaşantıları ve gelecekle ilgili düşüncelerini incelemek de amaçlar arasındadır. Bu çerçevede araştırmanın alt problemleri şöyle belirlenmiştir:

Mersin'de yaşayan 15-25 yaş arası eğitim süreci dışında kalmış Suriyeli sığınmacı kadınların,

1. Suriye'deki ve Türkiye'ye geldikten sonra sosyo-ekonomik koşulları nasıldır?
2. Suriye'den Türkiye'ye göç sürecinde ve uyum sürecindeki yaşantıları nelerdir?
3. Göç öncesi ve sonrası eğitim koşulları ve eğitime erişim engelleri nelerdir?
4. Gelecekle ilgili düşünceleri ve beklentileri nelerdir?

Yöntem

Göç farklı birçok nedene bağlı olarak gerçekleşebilir. Gerçekleşme nedeninin farklılığı etkilerinin çeşitli şekillerde yaşanmasına neden olabilir. Zorunlu olarak gerçekleşen göçle birlikte ortaya çıkan kadınların eğitime erişim ile ilgili sorunlarının kendi bakış açılarından tespit edilmesi ve çözümünü için öneriler geliştirilmesine katkı sunmak amacıyla yapılan bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim kullanılmıştır. Olgu bilim (fenomenoloji) deseni, farkında olduğumuz ancak detaylı bilgi sahibi olmadığımız konuları derinlemesine inceleyen nitel araştırma türüdür (Creswell, 2013; Yıldırım ve Şimşek 2013). Bu bağlamda çalışmada nitel veriler, yarı yapılandırılmış görüşme forumuna dayalı olarak gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerle elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği bireylerin hedefleri, tutkuları, endişeleri, korkuları, karşılaştıkları sosyal/psikolojik olaylar ve bunlar karşısındaki tutumları; tepkileri ve bunların yaşamlarına etkilerini araştırmak amacıyla kullanılmaktadır (Balci, 2016). Bu çalışmada Türkiye'ye göç ettikten sonra Mersin ilinde yaşamlarını sürdüren 15-25 yaş aralığında eğitime devam edememiş-edemeyen geçici koruma statüsündeki Suriyeli kadınların eğitime erişim engelleri, göç süreci ve uyum sorunları, eğitim yaşantıları ve gelecek beklentileri çerçevesinde ve kendi bakış açılarıyla incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan Mersin’de yaşayan Suriyeli genç kadınlar Suriye’de ya da Türkiye’de okul terki yaşamış olmaları sebebiyle bu araştırmaya dahil edilmişlerdir. Ayrıca katılımcıların halen bir eğitim sürecinde olmamaları, evli ya da bekar olmaları ve Türkiye’ye en az beş yıl önce göç etmiş olmaları özellikleri çalışma grubunu belirlerken dikkate alınan özelliklerdir.

Ailelerinin sosyo ekonomik koşulları incelendiğinde bu grubun, ailelerinin eğitim düzeyinin düşük olması, ekonomik olarak zor koşullarda yaşamaları, ailenin çalışan bireylerinin vasıfsız işlerde çalışıyor olması, kendileri dışında ailelerinde okul terki yaşayan başka bireylerin de olması nedenleriyle oldukça özel bir grup oluşturduğu söylenebilir. Katılımcıların, anneleri gibi halen bir çalışma hayatı bulunmamaktadır. Evli olan sekiz katılımcının eşleri ise inşaat işçisi, fırın işçisi, çiftçi ve market çalışanı olarak çalışmaktadır. Aşağıdaki tabloda katılımcıların ve ailelerinin eğitim durumları temel olmak üzere sosyo ekonomik koşulları ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1.

Katılımcıların ve Ailelerinin Sosyo Ekonomik Özellikleri

Katılımcı	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Anne-Babanın Eğitim ve Çalışma Durumu	Kardeşlerin Yaş ve Eğitim Durumu
K1	20	Bekar	Ortaokul terk	Anne: İlkokul mezunu – Çalışmıyor Baba: Lise mezunu -inşaat işçisi	Kız (8yaş): İlkokulda Erkek (9 yaş): Ortaokulda Erkek (18 yaş): ilkokul Terk
K2	25	Evli	Ortaokul terk	Anne: İlkokul mezunu-Çalışmıyor Baba: Lise mezunu- inşaat işçisi	Erkek (30 yaş): Lise mezunu Erkek (32 yaş): Lise mezunu
K3	18	Evli	İlkokul mezunu	Anne: Okula gitmedi – Çalışmıyor Baba: İlkokul mezunu- Bahçeci	Kız (23 yaş): İlkokul mezunu Kız (30 yaş): Ortaokul mezunu Kız (26 yaş): Lise terk Erkek (8 yaş): ilkokulda Erkek (14 yaş): Lisede
K4	23	Evli	Ortaokul terk	Anne: İlkokul mezunu-Çalışmıyor Baba: Lise Mezunu-Inşaat işçisi	Erkek (29 yaş): Lise mezunu Erkek (26 yaş): Lise mezunu
K5	16	Bekar	Ortaokul terk	Anne: İlkokul mezunu-Çalışmıyor Baba: Ortaokul mezunu-Serbest meslek	Erkek (25 yaş): Lise mezunu
K6	24	Nişanlı	Ortaokul terk	Anne: İlkokul mezunu-Çalışmıyor Baba: İlkokul mezunu-Züccaciyeci	Erkek (28 yaş): Ortaokul mezunu Erkek (30 yaş): Lise mezunu
K7	17	Bekar	İlkokul mezunu	Anne: İlkokul mezunu-Çalışmıyor Baba: İlkokul mezunu-Terzi	Kız (24 yaş): Ortaokul mezunu Erkek (27 yaş): Ortaokul terk Erkek (28 yaş): Ortaokul terk Erkek (32 yaş): Lise mezunu
K8	25	Evli	İlkokul mezunu	Anne: Okula gitmedi-Çalışmıyor Baba: Lise mezunu-Markette çalışıyor	Erkek (29 yaş): Lise mezunu Erkek (35 yaş): Lise mezunu Erkek (36yaş): Lise mezunu Kız (27 yaş): Ortaokul mezunu Kız (26 yaş): İlkokul terk

K9	23	Evli	Ortaokul mezunu	Anne: İlkokul mezunu–Çalışmıyor Baba: Ortaokul mezunu-Serbest	Erkek (20 yaş): İlkokul mezunu Kız (25 yaş): Ortaokul terk
K10	22	Nişanlı	Ortaokul mezunu	Anne: İlkokul mezunu- Çalışmıyor Baba: Lise mezunu- Sebzeçilik	Erkek (15 yaş): Lisede Kız (28 yaş): Ortaokul terk
K11	19	Bekar	İlkokul mezunu	Anne: Okula gitmedi–Çalışmıyor Baba: İlkokul mezunu–Sanayide çalışıyor	Erkek (26 yaş): Lise mezunu Erkek (28 yaş): Lise mezunu Kız (24 yaş): Ortaokul mezunu
K12	24	Bekar	Ortaokul terk	Anne: İlkokul mezunu- Çalışmıyor Baba: Lise mezunu–Sanayide çalışıyor	Erkek (19 yaş): Ortaokul mezunu Erkek (18 yaş): Lisede
K13	24	Evli	Lise terk	Anne: İlkokul mezunu- Çalışmıyor Baba: Lise mezunu-Serbest çalışıyor	Erkek (25 yaş): Lise mezunu Erkek (29 yaş): Lise mezunu Erkek (32 yaş): Lise mezunu
K14	23	Evli	İlkokul Mezunu	Anne: Okula gitmedi–Çalışmıyor Baba: İlkokul mezunu-Çiftçi	Erkek (25 yaş): Ortaokul mezunu Erkek (29 yaş): Ortaokul mezunu Erkek (14 yaş): Lise (okuyor)
K15	25	Evli	Lise terk	Anne: Okula gitmedi–Çalışmıyor Baba: İlkokul mezunu-Bahçecilik	Erkek (35 yaş): Ortaokul terk Erkek (30 yaş): Lise mezunu Erkek (15 yaş): Lisede Kız (28 yaş): Lise mezunu Kız (22 yaş): Ortaokul terk
K16	20	Bekar	Ortaokul terk	Anne: İlkokul mezunu–Çalışmıyor Baba: İlkokul mezunu-Ticaret	Erkek (26 yaş): Lise mezunu Erkek (27 yaş): Lise mezunu Erkek (25 yaş): Ortaokul mezunu
K17	21	Bekar	Lise terk	Anne: İlkokul Terk–Çalışmıyor Baba: Ortaokul Terk–Fırın işçisi	Kız (14 yaş): Ortaokulda
K18	19	Bekar	Ortaokul mezunu	Anne: İlkokul mezunu–Çalışmıyor Baba: İlkokul mezunu– Tekstil işçisi	Erkek (29 yaş): Lise mezunu Erkek (18 yaş): Lisede Kız (26 yaş): Ortaokul mezunu
K19	22	Bekar	Ortaokul terk	Anne: Okula gitmedi– Çalışmıyor Baba: İlkokul Mezunu– Restoran çalışanı	Kız (17 yaş): Ortaokulda Erkek (25 yaş): Ortaokul terk
K20	20	Bekar	Ortaokul mezunu	Anne: İlkokul terk– Çalışmıyor Baba: İlkokul mezunu- Sebzeçi	Erkek (24 yaş): Lise terk Erkek (14 yaş): Ortaokulda

Katılımcıların 15 ile 25 yaş arasından seçilmesi ise göç sürecini deneyimlemiş ve Türkiye’ye geldiklerinde okul çağında olmaları nedeniyledir. Katılımcılara Mersin Büyükşehir Belediyesinin Öğrenci Danışmanlık Merkezi Projesine katılımcı olarak gelen Suriyeli kadınlardan birkaçı ile görüşülerek kartopu örneklem aracılığı ile diğer katılımcılara ulaşılmıştır. Kartopu örneklemde araştırmanın konusu ile ilgili bir katılımcı belirlenmekte ve bu kişinin aracılığı ile diğer kişilere ulaşılmaktadır (Patton, 2014, s. 237). Süreç zorunlu olarak tekrarlayıcıdır. Katılımcılar araştırmaları yönlendirir ve örneklem büyür. Bu araştırmada toplam yirmi kadınla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilerek araştırma verilerine ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Bu teknik katılımcının bir konu hakkındaki kişisel deneyimlerini, bakış açısını, düşüncesini kendi ifadeleri ile anlatan esnek bir yöntemdir (Glesne, 2012). Çalışmada araştırmacıya bu esnekliği sağladığı için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma soruları doğrultusunda kaynak taraması yapılarak görüşme formu hazırlanmıştır. Göç ve toplumsal cinsiyet konularında araştırmaları olan iki uzmanın görüşünün alınmasının ardından soruların bir kısmı yer aldığı boyutlardan farklı boyutlara kaydırılmış, yönlendiricilikten arındırılmış bunun yanı sıra bazı temel sorulara sondaj sorular eklenmiştir. Nihai olarak ulaşılan görüşme formunda kişisel bilgiler, Suriye’den Türkiye’ye göç süreci, ilk zamanlar ve uyum, ailenin sosyo-ekonomik koşulları, Suriye’deki eğitim geçmişi ve Türkiye’de eğitimle ilgili girişimler, eğitime devam edememe nedenleri ve gelecekle ilgili düşünceler boyutlarında olmak üzere 46 soru yer almaktadır.

Araştırmanın verileri Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulundan alınan onay (10/05/2022-215 tarih ve sayılı karar) sonrası 15/05/2022 ile 01/09/2022 tarihleri arasında gerçekleştirilen görüşmelerle toplanmıştır. Katılımcılarla ve 18 yaş altındaki katılımcıların velileriyle ön görüşmeler yapılmış, çalışmanın kapsamı ve amacı açıklanmıştır. Bu görüşmelerde elde edilecek verinin sadece araştırmacılar tarafından bu çalışma kapsamında kullanılacağı, elde edilecek verinin birey olarak değil grup olarak değerlendirileceği, katılımcılara ait ifadelerin çalışmada kod isimle yer alacağı ve katılımcı kimliğini belirtecek herhangi bir bilgi paylaşılmayacağı konusunda bilgi verilmiştir. Gönüllü olan katılımcılar ile görüşme için uygun zamanın tespiti yapılmış, katılımcılara araştırmanın ilerleyen aşamalarında bilgi almak istemeleri halinde araştırmacılar ile iletişime geçebilecekleri iletişim bilgileri verilmiştir. Belirlenen randevu saatlerinde görüşmeler, katılımcıların evlerinde veya onların onay verdiği ortamlarda gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler katılımcıların çoğu Türkçe bilmediği için tercüman desteği ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler katılımcıların dışarıdaki seslerden etkilenecekleri düşünülerek birebir sadece katılımcının, tercümanın ve bir araştırmacının olduğu bir odada gerçekleşmiştir. Katılımcıların izni olmadığı için ses kaydı alınamamıştır. Bu yüzden dikkatli bir şekilde katılımcıların tercüman aracılığı ile aktardıkları ifadeler not edilmiştir. Görüşmeler tercüman eşliğinde olduğundan ortalama 2-3 saat sürmüştür.

Verilerin Analizi

Nitel araştırma olarak tasarlanan bu çalışmada verilerin analizinde betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Betimsel analiz de, görüşme sonucunda elde edilen veriler, analiz öncesinde oluşturulan temalara uygun olarak kodlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Analiz sürecinde öncelikle, görüşme notları bilgisayar ortamına aktarılmış ve veri analizine hazır hale getirilmiştir. Katılımcıların görüşlerinin analizinde araştırma soruları temelinde belirlenen “katılımcıların ve ailelerinin sosyo-ekonomik durumu”, “göç süreci ve uyum sorunları”, “Suriyeli kadın sığınmacıların göç öncesi ve sonrası eğitim koşulları ve eğitime erişim engelleri” ve “gelecekle ilgili düşünceler” temaları rehberliğinde, katılımcıların ifadelerinin benzerliğine göre gruplamalar yapılmıştır. Çözümlemelerde görüşüne başvuru Suriyeli kadınlara birer kod (K1, K2...) verilmiştir. Bulguların sunumunda temalar altında katılımcı görüşleri özetlenmiş ayrıca Suriyeli kadınların eğitime devam edememesine ve eğitime erişim sorunu yaşanmasına neden olan etkenlerin daha detaylı incelenmesi için katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Miles ve Huberman (1994) nitel araştırmalarda araştırmanın çalışma grubunun ve araştırma süreçlerinin özelliklerinin başka örneklemelerde karşılaştırma yapabilecek düzeyde ayrıntılı olarak tanımlanmasını önermektedir. Bu kapsamda aktarılabilirlik için çalışma grubu, veri toplama aracı ve veri toplama süreci, verilerin analizi ile ilgili araştırma süreci ve yöntem detaylı olarak rapor edilmiştir.

İnandırıcılık kapsamında, veri toplama aracı, literatürün incelenmesi ve uzman incelemesine sunulması aşamaları izlenerek geliştirilmiştir.

Araştırmanın veri analizinde tüm araştırmacılar bağımsız olarak kodlama yapmıştır. Tutarlılık kapsamında Miles ve Huberman’ın (1994) da belirttiği biçimde, bağımsız kodlamacılar daha sonra bir araya gelerek kodlama karşılaştırılması yapmıştır. Tutarlılığı destekleyen bir başka süreç de bulguların sunumu ile ilgilidir. Araştırma bulguları katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılarla desteklenmiş ve tartışma kısmında literatürdeki araştırma bulgularıyla karşılaştırarak değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Bulgular

Suriye’de meydana gelen savaş katılımcıların eğitim hayatını olumsuz olarak etkilemiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu eğitim hayatını yarıda bırakmak zorunda kalmıştır. Katılımcılar, savaş ve ülkelerini terk etmek zorunda kalmaları başta olmak üzere, çeşitli sebeplerden dolayı eğitim hayatını askıya almak zorunda kalmışlardır. Türkiye’ye geldiklerinde savaştan uzak kalmalarına rağmen bu kadınlar barınma, ekonomik koşullar, uyum problemleri, dil engeli, savaşın getirdiği

travmatik durumdan kurtulamama ve ailelerinin ve çevrelerinin toplumsal cinsiyet temelli yaklaşımları gibi sebeplerle eğitim hayatında bir ilerleme gerçekleştirememiştir.

Katılımcıların ve Ailelerinin Sosyo-ekonomik Durumu

Türkiye'ye göç ettikten sonra Mersin iline yerleşen ve Mersin ilinde yaşamlarını sürdüren 15-25 yaş aralığında eğitimine devam edememiş-etmeyen Suriyeli kadınların bakış açısından eğitime erişim engellerini anlamaya çalıştığımız bu araştırmada ailenin sosyo-ekonomik yapısının eğitime devam etmede rolünün etkili bir boyut olduğu düşünülmüştür. Bu kapsamda önce katılımcıların yaş, medeni durum, kendileri ve ailelerinin eğitim düzeyi ile aile ekonomik durumu incelenmiştir.

20 katılımcı üzerinde yapılan bu araştırmada 3 katılımcı 18 yaş ve altı, 17 katılımcı ise 18 yaşın üzerindedir. Katılımcıların, 8'i evli 10'u bekar, 2'si ise nişanlıdır. 5 katılımcı ilköğretim mezunu iken 4'ü ortaokul mezunu, 8'i ortaokul terk, 3 katılımcı ise lise terk düzeyinde eğitime sahiptirler. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (15 kişi) annelerinin ilköğretim mezunu olduğu ve 5 görüşmecinin annesinin de okula gitmediği tespit edilmiştir. Babalarının eğitim seviyelerine bakıldığında yarıdan fazlasının (13 kişi) ilköğretim mezunu olduğu ve 7 görüşmecinin babasının da lise mezunu olduğu tespit edilmekle beraber katılımcıların anne-babalarının eğitim durumları incelendiğinde genel olarak babalarının annelerine oranla daha fazla okula gittiği ve babalarının eğitim seviyelerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yapılan çalışmada katılımcıların kardeşlerinin eğitim durumu incelendiğinde küçük yaş grubunda olan çocukların, kız ya da erkek fark etmeksizin, eğitime devam ettikleri görülmüştür. Yaş grubu 20 ve üzeri kişilerin okul terki yaşadıkları görülmüştür. Katılımcıların ailelerinde kadınların yanı sıra erkeklerin de okul terki yaşayabildiği görülmüştür. Katılımcıların aile ekonomik koşulları ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlar arasında okul çağında okul terki yaşayan erkeklerin maddi kazanç için çalışmak zorunda oldukları gözlenmiştir.

Yapılan görüşmelerde katılımcıların görüşme sorularına verdikleri yanıtlardan ailelerinin ekonomik koşullarının göç öncesi ve sonrası dönemde farklılık gösterdiğini söyleyebiliriz. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (19 katılımcı) *"Suriye'deyken ekonomik gelirimiz daha iyiydi. Buraya geldiğimizde her şey ikinci el. Annem çalışmıyor. Babam mağaza sahibiydi."* (K5) ve *"Babam ticaretle uğraşıyordu. Annem terziydi. Abim çalışıyordu. Durumumuz iyiydi. Ailem bana her istediğim şeyi alabiliyordu. Babamın marketi vardı. Annem ev hanımıydı. Durumumuz iyiydi. Suriye'deyken durumumuz iyiydi. Babam ticaret ile uğraşıyordu, çay ve şeker ticareti. Annem ev hanımıydı."* (K20) örneklerinde anlatıldığı üzere Suriye'deyken ekonomik durumlarının iyi olduğunu, eğitim alma konusunda maddi bir sıkıntı yaşamadıklarını belirterek maddi sıkıntıların göç sonrası başladığını belirtmektedirler. Sadece bir katılımcı Suriye'deyken ekonomik durumlarının iyi olmadığını belirtmiştir.

Katılımcıların tamamı Türkiye'ye geldikten sonra ekonomik durumlarının kötüleştiğini belirtmişlerdir. Göç sonrası hayatta kalma mücadelesinden sonra bir de çok kötü şartlarda kaldıklarını belirtip ekonomik olarak da çok zorlandıklarını ve *"Babam Mersin'de çalışıyor inşaat işinde babam inşaat işinde çalışıyor, Babam ve abilerim inşaat işinde, amcam hamal."* (K6) ve *"Eşim ve ben bahçe işiyle uğraşıyoruz. Daha çok eşim çalışıyor ama."* (K13) ve *"Eşim, kardeşlerim çalışıyor. Eşim markette, kardeşlerim inşaat işinde çalışıyor. Babam bahçe işinde çalışıyor."* (K16) ifadelerinde görüldüğü gibi vasıfsız işlerde çalışmak zorunda kaldıklarını belirtmektedirler.

Katılımcıların önemli bir kısmı (18 Katılımcı) savaştan sonraki mecburi göç süreçlerini sığındıkları ülkeden maddi ve manevi destekler alarak bu zorlu süreci atlatıp yaşamlarına devam ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu destekler arasında *"Kampta Kızılay yardım etti bize. Sonra şehir merkezine geldiğimizde derneklere ulaştık."* (K11) ve *"Mersin'e geldiğimizde önceden tanıdığımız Suriyeli komşularımız bize yardım etti. Mersin'i anlattı. Derneklerin yerini bize gösterdiler. Hemen hemen bütün derneklerle yardım için görüştük. Kızılay, Maya, IOM, Suriyeli Dernekler hepsi bize yardım ettiler. Maddi destek, gıda desteği ve yönlendirme yaptılar."* (K20) ve *"Mersin'e geldiğimizde ilk Kızılay'dan destek aldık. Sonra burada dernekler var. Hayata Destek Derneği, Suriyeli Dernekleri bunlarla iletişime geçtik. Kira yardımında bulundular bize üç ay boyunca. Bize gıda yardımı yaptılar."* (K18) ifadelerinde olduğu gibi çoğunlukla sivil toplum örgütleri örneklendirilmiştir. Katılımcıların ifadelerinden Suriyeli sığınmacılar arasında ve yardım organizasyonlarının ilk etapta maddi destek, gıda desteği, kira yardımı, sağlıkla ilgili yönlendirmeler gibi temel ihtiyaçlara yönelik yardım ve desteklerin öncelikli olduğu görülmektedir.

Suriyeli komşular, tanıdıklar ve sosyal medya sivil toplum örgütlerinin desteklerinden haberdar olmak için temel bir yöntem olarak ortaya çıkmaktadır. Bir katılımcı yardım organizasyonlarından nasıl haberdar olduklarını *"Göç esnasında sosyal medya hesaplarından Suriyeli grupların paylaşımlarından yararlandık. Kızılay bize geldikten sonra bilgilendirmeler yaptı. Türkiye'de Hayata Destek Derneği ile tanıştık. Temel ihtiyaçlarımızı dernekler sayesinde karşıladık."* (K19) şeklinde açıklamaktadır. Benzer biçimde bir başka katılımcı da destek aldıkları kuruluşları ve bilgi edinme yollarını şöyle anlatmıştır: *"Kızılay bilgilendirme yaptı. Sosyal medyadan (instagram) bazı Suriyeli gruplar paylaşım yardım kuruluşlarıyla ilgili bilgiler*

paylaşıyorlardı. O paylaşımlar sayesinde Hayata Destek Derneği ile tanıştık. Sağlıkla ilgili yönlendirmelerde bulundurlar. Aynı zamanda psiko-sosyal destek de aldık.” (K1)

İki katılımcı ise hiçbir şekilde maddi manevi destek almadıklarını ifade ederken yerli halkın tutumu ile ilgili duygularını da sözlerine eklemişlerdir: “Hiçbir destek almadım zaten buradaki insanlar bizi istemiyorlar ve sevmiyorlar.” (K3)

Katılımcıların sosyoekonomik durumlarına ilişkin anlattıkları incelendiğinde genel olarak Suriye’de ekonomik durumlarının iyi olduğunu belirttikleri görülmüştür. Göç sonrası Türkiye’de ise ekonomik olarak çok zorlandıkları ve vasıfsız işlerde çalıştıkları görülmekle beraber Türkiye’de devletten ve yardım kuruluşlarından aldıkları destekle yaşamlarını idame ettirdikleri anlaşılmaktadır. Aile üyelerinin eğitim düzeylerinin düşük olması, ailede katılımcının dışında yaşanan başka okul terklerinin bulunması ve sahip oldukları ekonomik koşullar birlikte değerlendirildiğinde Suriyeli kadınlardan oluşan bu çalışma grubunun eğitime erişim engellerinin, önce savaş nedeniyle yaşanan göç temel olmak üzere ayrıca aile sosyo-ekonomik koşullarıyla çok yakından ilgili olduğunu göstermektedir. Bu grubun eğitime erişim ile ilgili engellerinin incelenmesi özel bir durum oluşturmakta ve benzer koşullara sahip göç gruplarının grupların deneyimlerini anlayabilmek için de önemli bir fırsat sunmaktadır.

Göç Süreci ve Uyum Sorunları

Suriye’de savaşın olması milyonlarca Suriyelinin ülkesini terk etmesine neden olmuştur. Suriye göçünden en çok etkilenen ülkelerden biri de Türkiye olmuştur. Bu bölümde eğitimi terk etmiş ya da bırakmak zorunda kalmış Suriyeli kadınların Türkiye’ye gelişi şekli anlatılmıştır. Savaş sebebiyle göç ettiğini ifade eden katılımcıların Türkiye’ye göç etme şekli incelendiğinde Mersin’e direkt gelmedikleri bazılarının (3 görüş) bir süre kampta kaldıkları, bazılarının (15 görüş) Kilis, Urfa, Gaziantep gibi şehirlerde bir süre kaldıkları sonrasında Mersin’e yerleştikleri anlaşılmaktadır.

Savaş sonrası mülteci kampında bir süre kaldıktan sonra normal hayata dahil olduklarını belirten katılımcılardan biri süreci şöyle aktarmaktadır: “Suriye’den Türkiye’ye sınırdan geçiş yaptık. Savaştan dolayı geldik. Bulunduğumuz yerde her yer bombalanmıştı. Babamın iş yeri de bombalanmıştı. Bu yüzden Türkiye’ye göç ettik. İlk yerleşim yerimiz Kilis kampı. Ailemle birlikte geldik dört kardeşim annem ve babam.” (K1)

Göç sürecini farklı illerde yaşamak zorunda kalan ve mecburi şartlardan kaynaklı son duraklarının Mersin olduğunu belirten katılımcılardan biri önce Suriye içinde, sonra Türkiye içinde farklı şehirlere yerleşmeyi denedikten sonra Mersin’e karar verdiklerini şöyle anlatıyor: “Biz Halep’te yaşıyorduk Suriye’de. Savaş başlayınca Annem babam eşimin ailesi Halep’ten Suriye’de başka şehre göç ettik. Bu şehirde bir süre kaldık ancak aç kaldık parasız kaldık. Her an savaşın bu bölgeye de yayılabilirdi. Bu nedenle Türkiye’ye gelmeye karar verdik. Önce Kilise geldik. Burada hayat zordu. Kardeşim Ankara’da yaşıyordu orada iş var mı diye önceden sorduk. Kardeşim Ankara’da iş bulabileceğimizi söyledi. Ankara’ya göç ettik orada Suriyelilerin yoğun olduğu mahalle de oturduk. Burası bir süre sonra soğuk geldi. Mersin’de de yaşayan akrabalarımız vardı. Sonra eşim ve çocuklarım Mersin’e geldik. Biz Türkiye’ye gelmeden önce akrabalarımız orada olduğu için barınma konusunda da fazla zorluk yaşamadık.” (K15). Kendilerinden önce akrabalarının yerleşmiş olması uyum açısından işleri kolaylaştırdığından Mersin’e yerleşmeyi tercih eden bir başka katılımcı ise süreci “.... Kardeşlerim de bizden önce Türkiye’ye yerleşti orada çalışmaya başladı. Onlar da artık bizi görememeye başladı. Ben ve eşimde öyle karar verdik gitmeye. Savaş nedeniyle bundan 6 yıl önce Halep’ten Türkiye’ye geldik. Türkiye’de yaşamak üzere kayıt dışı olarak Kilis’ten giriş yaptık. Daha sonra Mersin’e yerleştik. Şu an hamileyim bir de kızım var. Barınma ihtiyacını kardeşlerim önceden Türkiye’ye gelince onlar burada bir düzen kurdular biz de onların yanına yerleştik.” (K9) biçiminde anlatmaktadır. Önce Urfa’daki yerleşmiş akrabalarının yanına sığınan bir katılımcı Mersin’deki yaşam koşullarını akrabalarının deneyimlerinden hareketle değerlendirerek yer değiştirdiklerini şöyle anlatıyor: karar “Rakka’da artan IŞİD baskısından ötürü Suriye’den göç etmek zorunda kaldık. Türkiye’de Şanlıurfa’da yaşayan akrabalarımız olduğu için ailem ile Türkiye’ye geldik. Bir süre akrabalarımızın yanında yaşadık. Babamla abime akrabalarımız iş buldular. Onların kazandığı parayla ihtiyaçlarımızı karşılamaya çalıştık. Bir süre sonra babamın arkadaşları Mersin’de yaşadığı için ve daha rahat hayat yaşayacağımızı düşündüğümüz için Mersin’e geldik. (K19)”. Katılımcıların ifadelerinden hareketle göç etmeden önce Türkiye’de akrabalarının, arkadaşlarının veya tanıdıklarının olmasının düzen kurma açısından katılımcı ve ailesine kolaylık sağladığını söyleyebiliriz.

Suriyeli sığınmacıların savaştan kaçması ve güvenli bölgelere geçmesinin tek başına yeterli bir çözüm üretmediği görülmektedir. Göç ettikleri ülkenin dilini ve kültürünü bilmemeleri ekonomik sorunlar ve dışlanma gibi durumlar, sığınmacıların yaşamlarını sürdürmelerinde büyük sıkıntılara yol açmaktadır.

Bir katılımcı savaşın olmadığı bir ülkeye gelmesine rağmen Türkiye’de yaşam şartlarının çok zorladığını ve Avrupa’ya gitmeyi hedeflediklerini şu ifadelerle anlatmıştır: “18 yaşında ve evliyim. Kamışlo’dan ailemle birlikte geldik, ilkokul mezunuyum ve ev hanımıyım. Türkiye’ye geldiğimizden beri hiç mutlu değilim. Burada eşim garsonluk yapıyor. Kirada oturuyoruz. Türkiye’ye savaş nedeniyle geldik. Burada da yaşam şartları zorluyor, sonrasında eşim ben ve çocuklarım Avrupa’ya gitmeyi hedefliyoruz.” (K3)

Bir katılımcının *“Türkçe çok öğrenemedim. Çünkü Türk komşularımızla pek konuşmuyoruz. Onlar görüşmek istemiyor. Kurs da gidemedim. Toplu taşımada, marketlerde, hastanede çok zorluk yaşadık. Bazı yerlerde tercüman olsa bile sorun yaşayabiliyoruz.”* (K9) ifadelerinde de görüldüğü gibi topluma adapte olamamanın öncelikli sebebi olarak dil problemi ortaya çıkmaktadır. Mersin’deki Suriyeli olmayan kişi ve komşularla ilişkilerinde sorunlar yaşayabilen katılımcıların kendi aralarında sosyalleştiklerini söyleyebiliriz. Bir katılımcının sözleri bu durumu şöyle özetlemektedir: *“Aslında Türk komşularımızdan biraz dil öğrendim; fakat daha çok Suriyeli komşularımızla zaman geçirdiğimiz için Türkçe öğrenemedim. Türk komşuların bazıları iyi bazıları bizi istemediğini söylüyor. Bu yüzden toplumdan kendimizi uzak tuttuk.”* (K2.)

Uyum sürecinde dil sorunu, çevre halkın olumsuz tutumları yanı sıra kendilerini güvende hissetmeme duyguları devam ettiğinden kadınlar ya evden çıkmamayı ya da toplu olarak dışarı çıkmayı tercih etmektedirler. Bir katılımcı güvensizlik duygusunu, neden aile içine kapandıklarını şöyle dile getiriyor: *“Savaşın olmadığı bir yere gitmek güzel. Mersin tanımadığım bir yer olduğu için dışarı tek başıma çıkamıyorum. Evet burada savaş yok ama başıma bir şey gelir korkusu çok fazla. Bu yüzden genelde Suriyeli arkadaşlarımla ya da eşimle, kayınvalidemle dışarı çıkıyoruz. Genellikle ev gezmeleri oluyor. Hala Türkçe öğrenemedim. Kursu gitmek istiyorum aslında ama evime uzak olduğu için gidemedim.”* (K2)

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde genel olarak uyum sürecinde en büyük sorunun dil olduğu anlaşılmaktadır. Yabancı oldukları bir ülkede dil bilmemelerinin kendilerine fazladan bir sorun yaşattığı, yerli halkla sosyalleşmenin mümkün olmadığını bu sebeple de içe dönük bir sosyalleşme geliştirdikleri görülmektedir.

Katılımcıların göç sonrası yaşanan zorlukların büyük bir kısmını yabancı oldukları bir kültürle karşılaşmaları ve dil sorunu olduğunu belirttikleri görülmektedir. Türkiye ile ilgili görüşleri incelendiğinde katılımcıların ortaklaştığı konu buradaki yerli halkın kendilerine olan düşmanca tavırları ve onları burada istemediklerini belirten davranışları olduğu görülmektedir. Dışlanma yaşadığını belirten katılımcı *“Türkiye’yi seviyorum bize kapıları açtığı için minnettarız. Fakat toplumda Türk arkadaşlarım tarafından dışlandığım zamanlar oldu. Bu yüzden üzüldüm. Göçün ilk zamanlarında ben ve ailem dil bilmediğimiz için daha da zor günler yaşadık.”* (K6) sözleriyle bunu anlatmaktadır. Bir başka katılımcı ise *“...Buranın olumlu bir tarafını görmedik sadece zararını gördük bize düşman gibi davranıyorlar. Evlerini bize yüksek kiralara verip istemiyorsanız çıkın gidin diyorlar. Bizim durumumuz düzelince memleketimize gidecez.”* (K3) şeklinde duygularını dile getirmiştir.

“Akrabalarımız ilk önce geldi ve yerleşti İstanbul’a. Ben, eşim ve ailem sonradan geldik Türkiye’ye. Savaştan dolayı yerimizi terk etmek çok üzdü bizi çocuklarımla beraber çok zorluk yaşadık. Bazı Türklerin kötü davrandığı da oldu bazıları da bize evini açtı. Her şeye rağmen bu topluma minnettarız. Eğer ülkemizde kalsaydık ölebilirdik.” (K4) Bu katılımcının ifade ettiği gibi olumsuz görüşlerin yanı sıra Türkiye’de olmakla ilgili olumlu görüş bildiren katılımcılarda mevcuttur. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde Türkiye’ye savaştan sonra kapılarını açtığı için minnettar oldukları ama dış güçlerden kaynaklı ülkelerindeki savaşın mağdurları olarak göç ettiklerini ancak dışlanma duygusu yaşadıklarını belirttikleri görülmektedir.

Göç sonrası hayatın pek çok alanında zorluklarla karşı karşıya kaldıklarını belirten katılımcıların uyum sürecinde yaşadıkları sorunlarla baş etmede farklı deneyimler yaşadıkları görülmektedir. Ekonomik sıkıntılarının devam ettiğini vurgulayan bir katılımcı göç sürecini, bağlantılarını ve bu süreçteki duygularını şöyle ifade etmiştir: *“Suriye’den Türkiye’ye ilk göç ettiğimizde ben küçüktüm. Buraya gelme aşamasında her şeyimizi sattık, eşyalarımızı, kıyafetlerimizi sattık. Bu yüzden başlangıçta maddi açıdan baya zorlandık. Kardeşlerim önden iş bulunca bizde gelince çalışmaya başladık. Onların tuttuğu evde yaşamaya başladık. Psikolojik olarak hala toparlanamıyoruz. Gözümün önünde evlerin yıkılması, insanların ölmesi, akrabalarımızı kaybetmek çok zordu. Çocuklarımı huzurla büyütmek istiyorum. Problemi çözmüş sayılmayız. Eşim çalışıyor ama yine de yetmiyor, maddi sıkıntımız devam ediyor.”* (K9)

Savaştan sonra kültürüne yabancı oldukları bir ülkede olmanın vermiş olduğu durumun farkına varıp yaşamlarını devam ettirmek adına farklı kuruluşlara maddi ve manevi yardımlar için başvurdukları görülmektedir. *“İlk önce Kızılay’dan yardım aldık. Mersin’e geldik SGDD-ASAM (Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği) Hayata Destek Derneği vb. derneklerden yardım aldık. Geçicide olsa bize kira desteği, Mersin’de neler yapabileceğimiz noktasında yönlendirmeler aldık.”* (K5) ifadesinde olduğu gibi belli başlı destek kurumlarının adlarını belirten katılımcılar bunun yanı sıra sunulan desteklerin içeriği ile ilgili de bilgiler vermişlerdir. Sivil toplum ve kamu kurumlarının sığınmacılara yönelik geçici kimlik çıkarma, ev kiralama, psiko-sosyal destek, maddi yardım olanakları, sağlık kuruluşlarından yararlanma ve çocukların eğitimi konularındaki destekler konusundaki örnek katılımcı ifadeler şöyledir:

Hayata Destek Derneğinden yardım aldık. Ve bizi yönlendirdi. Geçici kimliklerimizi çıkarma konusunda, ev kiralama, psikolojik destek konusunda yardım etti bize. Kızılay yardım kartı da aldık.” (K6),

“Mersin’de Suriyelilerin yaşam şartlarını kolaylaştırmaya yönelik birçok sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Mesela Sosyal Suriye Grupları maddi anlamda destek verdi. Hayata destek derneği, Kızılay vb. kuruluşlardan öğrenim yardımı, ilk göç ettiğimizde Kızılay kartımızda vardı. İlk üç ay kira yardımını Hayata Destek Derneğinden aldık. Dernekler bizde sağlık

yönünde hangi hastaneden nereden faydalanacağımız konusunda, psiko-sosyal destek, kimlik nasıl çıkartacağımız konusunda, çocuklarımızı okula gönderme konusunda bilgilendirmeler ve yardımlarda bulundular. Bu da hayatımızı kolaylaştırıcı yönde oldu.”

Katılımcıların görüşleri değerlendirildiğinde genel olarak hem kamu hem uluslararası kuruluşlar hem de sivil toplum örgütlerinden yardım aldıkları ve maddi-manevi konularda destek alma ile ilgili bilinçli oldukları görülmektedir. Bu durumun uyum sürecine katkı sunduğu söylenebilir.

Suriyeli Kadın Sığınmacıların Göç Öncesi ve Sonrası Eğitim Koşulları ve Eğitime Erişim Engelleri

Suriye’de uzun süredir devam eden savaş Türkiye’ye sürekli bir göç dalgası yaşanmasına sebep olmuştur. Savaşın sonuçlanmaması göçmenlerin göç ettiği ülkelerde kalıcı bir hayat kurmalarına yol açmıştır. Kendi kültürlerinden kopup başka bir kültürdeki hayata adapte olmak çeşitli zorlukları da beraberinde getirmiştir. Bu zorluklardan bir tanesi de eğitim ile ilgilidir. Göçle birlikte birçok Suriyeli çocuk ve genç, eğitim hayatını yarıda bırakmak zorunda kalmış ve bulundukları ülkenin yaşam şartlarını bilmedikleri için eğitim hayatına dönmekte güçlük çekmişlerdir. Bu bölümde araştırmaya katılan genç kadınların “Suriye’de” ve “Türkiye’deki” eğitim süreçleri incelenmiş ve bu bağlamda eğitime erişim engellerinin göç veya diğer sosyokültürel koşullardan nasıl etkilendiği anlaşılmaya çalışılmıştır.

Katılımcılar Suriye’de iken eğitimlerine belli süre devam ettiklerini, “5 yıl eğitim gördüm. Evet mahalle arkadaşlarımla aynı okula gittim. Devlet okulunda eğitim aldım.” (K2), devlet okuluna gittiklerini, mahalle arkadaşlarıyla aynı okula gittiklerini “8 yıl eğitim gördüm. Mahalle arkadaşlarımla aynı okula gittim. Devlet okulunda okudum.” (K19) ve tek cinsiyetli eğitim gördüklerini “Suriye’de sınıf arkadaşlarım hep kızdı. Öğretmenimizde kadındı.” (K1) örneklerinde olduğu gibi ifade etmişlerdir.

Çalışmada katılımcıların Suriye’de kendi eğitimleri ile ilgili olarak ailelerinin görüşleri sorulduğunda çoğunluğun (17 görüş) ailelerinin eğitimi öncelikli tutmadığını, bazıları ise ailelerinin eğitimi önemseydiğini (3 görüş) belirtmiştir. Bazı katılımcıların Suriye’deki eğitimle ilgili değerlendirmelerinde aileleri gibi yakın çevrelerinin de kadınların eğitimi geri planda tuttuklarını belirttikleri görülmüştür. Bir katılımcı Suriye’de kadınların genel olarak ev hanımı olduğunu, bu yüzden ailelerin kız ve erkek çocuklarından ve onların eğitimlerinden beklentilerinin farklı olduğunu “Suriye’de kadınlar genel olarak ev hanımı. Erkekler çalışıyor. Bu yüzden kadınlardan okuma konusunda beklenti yok. Kadınlara tam anlamıyla baskıda yok, özgürlükte yok. Ailemde de aynı şekilde zorlasam okurdum. Erkekler kızlara göre daha özgür. Okuma konusunda onlara da baskı yok. Ama para kazanmak için çalışmak zorunda. Daha çok erkeklerin ticaretle uğraşmasını isterler.” (K8) sözleriyle anlatmıştır.

Bu araştırmanın katılımcılarının Suriye’de karşılaştıkları eğitim engelleri arasında, “İlkokulu Suriye’de bitirdim, ailemizin durumu olmadığı için eğitime devam etmedim.” (K11) ve “Ailem okumamı istiyor. Ama Türkiye’de okula gitmemi istemediler. Maddi açıdan da zorluk yaşıyınca eğitimle ilgilenemedim.” (K1) ifadelerinde olduğu gibi, ekonomik yetersizlikler de kendini göstermektedir. Ekonomik problemler Türkiye’ye göçten sonra da araştırmanın katılımcılarının eğitim engelleri arasında değerlendirilebilecek temel bir özelliği işaret etmektedir.

Ailenin ve çevrenin etkisiyle erken yaşta evliliğe yönlendirilme de araştırmaya katılan Suriyeli kadınların eğitim engelleri arasında yer almaktadır. Bu konu ile ilgili bir katılımcının ifadeleri şu şekildedir: “Belli bir yaşa geldiklerinde on beş gibi evlilik planları yapıyor. Hayata geç kalmamak lazım. Bende artık büyüdüm zamanını geldiğinde evleneceğim.” (K7).

Bazı katılımcılar ise ailelerinin kızlarının eğitimi önemseydiğini belirtmiştir. Bu konuda bir katılımcı annesinden eğitim konusunda destek gördüğünü ancak evlenme baskısı ile de karşılaştığını şöyle açıklamaktadır: “Annem okumam konusunda beni hep destekledi. Ama yine evlenmem için baskılar yapıldı ailede.” (K5)

Katılımcılara Suriye’de eğitime devam etmeyen kızların günlük yaşamda neler yaptıkları sorulduğunda genel olarak evlilik (20 görüş) hazırlıkları yaptıkları ifadelerine ulaşılmıştır. Örneğin bir katılımcı okula gitmeyen kızların ev işlerine yardım ettiğini ve evlilik hazırlığı yaptıklarını “Evde annesine yardım ediyor, evlenmeyi bekliyor, evlilik hazırlık yapıyorlar” (K1) şeklinde anlatmıştır.

Evli ve çocuk sahibi kadınlar ise eğitim ile aralarındaki mesafeye ilişkin şunları anlatmıştır:

“Maddi sıkıntılardan dolayı eğitim hayatım arka planda kaldı. Eşim özgün olarak okumamı istemiyor. Benim üç çocuğum var bir yandan onlarla ilgileniyorum. Biri okul çağında. Birçok etken eğitimi arka plana almama neden oldu.” (K2)

“Cinsiyetimle ilgili sorunlar yaşadım. Suriye’de 8 yıl eğitim gördüm. Ortaokulu tamamladım. Ailemin yanındayken de kardeşlerime bakma sorumluluğu yemek yapma sorumluluğu hep benim üzerimdeydi. Evlendim bu sorumluluk daha da

arttı. Eşim her şeyi benden bekliyor. Çocuğum hasta olduğunda bile sorumluluk bana ait. O sadece çalışsın para kazansın. Yani ben bu şekilde okulu düşünmüyorum.” (K9)

Çalışmada bazı katılımcıların “Babam Suriye’deyken vefat etti. Babam hayattayken de okula gitmeme karışmazdı. Annem özellikle okula gitmem konusunda destekledi. Şu anda da ister okula gitmemi.” (K6) örneğinde olduğu gibi ailelerinin kızlarının eğitimlerini desteklediğini belirtmişlerdir. Bu katılımcı görüşmenin başka bir kısmında ise eğitimi tamamlamama konusunda bireysel tercihinin etkili olduğunu ve okulu pek sevmediğini şöyle ifade etmiştir: “Okulu pek sevmezdim. Ev işleriyle uğraşmayı, yemek yapmayı seviyorum.” (K6). Eğitime devam etmeme durumunun bireysel bir tercih olup olmadığı konusunda netlik göstermeyen görüşmeci açıklamalarıyla da karşılaşmıştır. “Suriye’de beşe kadar okudum. Kendi tercihimle devam etmedim. Aile etkeni, çevresel faktörler diyebiliriz.” (K8)

Araştırmaya katılan Suriyeli genç kadınların eğitime devamlarının önündeki engellerle ilgili olarak ailelerinin kızlarının eğitimi ile ilgili beklentilerinin zayıf olması, kadınların memurluk gibi meslekler dışında çalışmalarına izin verilmemesi, erken yaşta evlilik, ekonomik sıkıntılar gibi problemler belirginleşmektedir. Görüldüğü gibi bazı katılımcılar için savaş ve savaş nedeniyle yaşanan göç olmadan önce de ülkelerinde kendileri için eğitimin öncelikli olmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan genç kadınların Suriye’deyken eğitimlerinin yarıda kalma sebeplerinden temel bir tanesi de savaştır. Katılımcıların hepsi eğitimi terk etme sebebi konusunda savaşın etkilerine görüşleri arasında yer vermişlerdir. Bazı katılımcılar savaşın başladığı andan itibaren okula devam edemediklerini belirtmişlerdir. “Suriye’de savaş nedeniyle okulu terk etmek zorunda kaldım. Uzun bir süre okula gidemedik. Hatta ilk savaşın başlamasından itibaren gidemedim okula. 6. Sınıfı okuyordum ve gidemedim sonrasında.” (K5)

Bazı katılımcılar ise savaşın şiddetlendiği aşamaya kadar okula devam ettiklerini ancak belirli bir noktadan sonra okula gidemediklerini “Suriye’de savaş varken de okula gitmeye devam ettim sonrasında savaşın şiddeti daha da artınca okula gitmedim.” (K1) örneğinde olduğu gibi dile getirmişlerdir. Bunun yanı sıra Suriyeli kadınların “Savaş nedeniyle eğitimi düşünemiyorsunuz. Akrabalarınız tanıdıklarınız ölmüş. Suriye diye bir yer kalmamış. Bunların hepsi okula gitmemi olumsuz etkiledi.” (K10) ve “Suriye’de 8 sene okudum. Öğretmenim çok sevecendi, çok seviyordum. Arkadaşlarımla aram da iyiydi. Savaş başladıktan sonra her şey bozuldu. Okulumuza bomba atıldı. Birçok çocuk okula devam edemedi. Sonrasında okula devam edemedim ve evlendim. Mersin’e geldiğimde hiç okula gitme konusunu araştırmadım. Psikolojik olarak iyi değildim ve çocuğum vardı onunla ilgilenmek zorundaydım.” (K8) ifadelerinde olduğu gibi savaşın ve yarattığı kayıpların katılımcılar üzerinde oluşturduğu yoğun etkiler nedeniyle eğitimlerini yarım bıraktıkları anlaşılmaktadır.

Bir eğitim engeli olarak savaş ortamına ilişkin katılımcı ifadelerinin bir kısmı da şöyledir:

“Savaştan dolayı ilkokul 5. Sınıftayken Suriye’yi terk ettik. Türkiye’de eğitime devam etmedim.” (K20, “Suriye’de IŞİD baskısından dolayı ortaokulu 2.yılda bırakmak zorunda kaldım. Sonra ailemle Türkiye’ye göç ettik. Ailem eğitime devam etmeme izin vermedi.” (K19)

“Savaşın olması sebebiyle eğitimimi tamamlayamadım. Ortaokula geçmiştim okuyamadım. Suriye’den ayrılmak zorunda kaldık. Ortaokuldan terk ettim. Ama burada sistem farklı.” (K18)

“En büyük neden savaşın olması. Türkiye’de okula gitmek istemedim. Aslında ailem burada okula göndermeye korktu.” (K16)

“Lise terk. Savaş nedeniyle liseyi tamamlayamadım. Türkiye’de lise dönemindeydim.” (K14)

İfadelerde görüldüğü gibi katılımcıların eğitim hayatlarının yarım kalmasının temel sebeplerinden biri savaştır. Katılımcılar savaş sonucunda göç ettikleri ülkede de maddi sıkıntılar, ailelerin ortama güvenememeleri gibi gerekçelerle eğitim hayatlarına devam edememişlerdir. Bir katılımcının anlattıkları durumu özetler niteliktedir: “Suriye’de eğitimi terk ettim savaş nedeniyle. Savaşla birlikte bir anda fakirleştik. Bütün diplomam belgelerim Suriye’de kaldı. Hala Humusta yaşayan akrabalarımız var ama nasıl alabileceğimi bilmiyorum. Burada da okula yeniden devam edebileceğimi düşünmüyorum.” (K2)

Benzer biçimde savaş, göç ve sürecin yarattığı ekonomik kısıtlılıklar, “Suriye’de savaş yüzünden on yıldır eğitimden uzağım. Türkiye’ye geldiğimde eğitimden uzak kaldım. Maddi sebeplerden okula adapte olamadım.” (K6), gelinen ülkede hissedilen güven kaybı “Türkiye’ye de geldiğimizde maddi sıkıntılar, etrafın güvenli olmaması sebebiyle okula gidemedim.” (K10), “Hayır okula gitmedim. Ailem Türkiye’de okula gitmemi istemedi. Türk toplumunu tanımıyoruz. Ortamı güvenli bulmadığı için ailemde okula göndermediler.” (K1) katılımcıların Türkiye’ye geldikten sonraki eğitim engellerini örneklemektedir.

Katılımcıların eğitimleri önündeki engellerin savaş ve savaştan dolayı düzenlerinin bozulması, göç ettikleri çevreye uyum sağlayamamaları, özellikle ailelerinin ortama güvenmeyip kızlarını okula göndermemeleri ve kızlarını evde tutmaları gibi sebepleri sıralayabiliriz.

Savaş nedeniyle ülkesini terk etmiş ve eğitim hayatları yarıda kalmış Suriyeli genç kadınların boş vakitlerini nasıl değerlendirdiği sorusuna verdikleri yanıtlarda, *“Kuran kursu alıyorlar. Ev işleri, çocuk bakmak, yemek yapmak gibi işlerle ilgileniyorlar.”* (K7) örneğinde de görüldüğü gibi, evde Kur’an dersi aldıkları, Kur’an’ı geliştirmek için sürekli okudukları görülmüştür. Görüşülen katılımcıların Suriye’deyken de din dersleri almaları nedeniyle kültürlerini korumak adına göç ettikleri ülkede de bunu devam ettirmek istedikleri anlaşılmaktadır. Görüşmelerde katılımcıların ailelerinin de Kur’an eğitimi alma konusunda ısrarcı oldukları görülmüştür. Katılımcılardan biri annesinin Kur’an eğitimi alma durumunu şu şekilde aktarmıştır:

“Annem şöyle der hep. Kızlar çok ortalarda gezmemelidir. Kendini eve kapatmalı. Kur’an öğrenmeli. Kız olduğum için kendime davranışlarıma daha çok dikkat etmem gerekiyor.” (K5)

Ailelerin özellikle kız çocuklarını toplumdaki uzak tutma ve dini eğitim almalarını isteme, eve kapatma ve böylece kızlarını korumaya çalışma düşüncelerinde ataeril normların etkisinin olduğunu göstermektedir. Katılımcıların ifadelerine göre kızlarının eğitimi konusunda ailelerinin toplumsal cinsiyet rolleri ve ataeril normlarla hareket ettiği ve akademik eğitimden önce dini eğitimi önde tutabildiği görülmektedir.

Evli ve çocuklu bir katılımcı ise kendi hayatında eğitimin öncelikli olmadığını, fakat kızının okuması gerektiğini şu sözlerle açıklamıştır: *“Okula devam etmeme nedenim kendi tercihim. Çünkü Suriye’de de bulunduğumuz çevrede okula gönderilmek istenmeyen kız çocukları vardı. Hayatın merkezi olarak görmediğim çevrem bende göremedim sanırım. Şu an kızımın okumasını çok istiyorum. Eğitim kurtuluş. Birde çevremde şiddete uğramış kadınlar gördüğüm için kızımın okula gitmesini daha çok istiyorum. Türkçe bilmiyorum belki ama kızımın derslerini anlamaya çalışıyorum.”* (K8) Görüldüğü gibi katılımcı okul çağında olmasına rağmen kendisini değil kızının eğitim hayatını düşünmektedir. Eğitime yönelik talebin sürdüğü ancak bunu kendi çocukları üzerinden sürdürebildikleri anlaşılmaktadır.

Savaş nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalan okul çağında olup okula gidemeyen Suriyeli kızlar bulundukları yerde ilk olarak barınma sorunu, beslenme, sağlık imkanlarına erişememe, eğitim gibi temel ihtiyaçlarını karşılamada zorluklar yaşamışlardır. Göç ettikleri yerin savaştan uzak ve güvenli olması tek başına yeterli olmamıştır. Katılımcılar Türkiye’ye geldiklerinde ise savaşın travması, barınma sorunu, ekonomik sıkıntılar, çevreye güvenememe gibi sebeplerden dolayı eğitime devam edemediklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar savaş süreci ile eğitimlerinin yarım kaldığını ve Türkiye’ye geldikten sonra da dil engeli ve ailelerinin tanımadıkları bir toplumda okula gitmelerini istemediklerini anlatmışlardır.

Bu çalışmaya katılan Suriyeli kızların Türkiye’ye geldiklerinde çoğunun (15 görüş) eğitimle ilgili bir girişimde bulunmadıkları görülmüştür. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde bu grubun Türkiye’deki eğitim imkanları ile ilgili bilgi sahibi olmadığı görülmüştür.

Bazı katılımcılar ise Sivil Toplum Kuruluşları, (Hayata Destek Derneği, Kızılay Toplum Merkezi vb.), Uluslararası Göç Örgütü’nden, belediyenin projeleri aracılığıyla eğitim hakkında bilgi sahibi olduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların ifadelerinden Milli Eğitim Bakanlığı dışında ulusal ve uluslararası kuruluşlar ve yerel yönetimlerin de Suriyeli sığınmacıların eğitimi kapsamında projeler düzenledikleri anlaşılmaktadır.

Katılımcılara Türkiye’deki eğitim imkanları ile ilgili bilgi sahibi olup olmadıkları sorulduğunda şu yanıtlar verilmiştir:

“Türkiye’de okula devam etmedim. Sadece Belediyenin öğrenci danışmanlık projesine katıldım. Orada eğitimler aldım ve eğitimi nasıl tamamlayacağım noktasında bilgilendirildim.” (K2)

“Belediyenin öğrenci danışmanlık projesine katıldım. Orada eğitimler aldım. Aynı zamanda okula devam etmemiz içinde yardımcı oldular. Buna rağmen okula gidemedim. Ailem istemedi.” (K5)

“Uluslararası Göç Örgütü (IOM) eğitim konusunda bilgilendirdi. Hangi belgeleri almam konusunda bilgilendirdi. Ailemle konuştular ama ailem okula göndermek istemedi.” (K7)

Bir katılımcı maddi sıkıntılarının olduğu gerekçesiyle eğitime devam etmeyi ve olanakları araştırmayı hiç düşünemediklerini *“Hayır devam etmedim. Direkt biz nasıl para kazanabiliriz onu düşündük. Yaşadığımız acılardan dolayı da adapte olamadık.”* (K6) şeklinde ifade etmiştir.

Bir katılımcı ise Türkiye’de eğitimi beğenemediğini Suriye’de kaliteli eğitim olduğunu şu ifadelerle anlatmıştır: *“Suriye’de eğitimin daha düzenli olduğunu düşünüyorum. Çok küçük yaşta eğitim gördüm orda. Savaş başladıktan sonra okulu terk etmek zorunda kaldım. Türkiye’ye geldikten sonra halk eğitim merkezinde kısa süreliğine dil kursuna gittim. Daha fazlasını ailem izin vermedi. Yabancı bir ortam olduğu için güvenli bulmadılar.”* (K12)

Bir katılımcı ise eğitime erişim noktasında Suriye’de yarıda kalmış eğitimini Türkiye’de devam etmek için araştırma yaptığını şu ifadelerle anlatmıştır: *“İlkokulu Suriye’de bitirdim ve dört yıl okudum ilkokulu bitirdim. Türkiye’ye geldiğimde belli bir süre okula gidemedim. Sonrasında denklik belgesini almak için Milli Eğitime gittim. Yaşıma uygun olarak 1. Sınıftan başladım. Geçici eğitim merkezinde eğitime başladım. İlkokulu bitirdikten sonra mahallemizdeki Türk okulunda ortaokulu bitirdim.”* (K18)

Bunun yanı sıra Türkiye’de Türkçe öğrenmek için dil kursuna gittiklerini ifade eden katılımcılar da bulunmaktadır. *“Türkiye’de sadece kısa süreliğine Türkçe dersi aldım. Halk Eğitim Merkezine gittim bir süre. Onun dışında eğitim almadım.”* (K2) ve *“Uluslararası Göç Örgütü (IOM) aracılığıyla çeşitli kurslara katıldım. Türkçe kursu aldım”* (K1) ifadelerinde olduğu gibi araştırmaya katılan Suriyeli genç kadınların çoğunun dil öğrenme ve farklı amaçlarla yaygın eğitimden yararlandıkları görülmektedir

Araştırmaya katılan Suriyeli genç kadınların bazıları (5 görüş) ise eğitime devam etme konusunda girişimde bulunmuş; fakat *“Türkiye’de eğitime 1. Sınıftan başladım. Burada çok zor eğitim birde dil öğrenmek de zor.”* (K7) ve *“Dil bilmediğim için çok zorlandım. Derslerim çok iyi değildi.”*(K20) ifadelerinde de görüldüğü gibi Türkçeyi iyi bilmedikleri için okulda zorlandıklarını, bu yüzden derslerinin iyi olmadığını şu şekilde ifade etmiştir:

Katılımcılara Türkiye’de eğitimlerinin kesintiye uğramalarının sebepleri sorulduğunda yirmi katılımcının ilk sıraya maddi yetersizlikleri koyduğu görülmüştür. Katılımcıların Türkiye’de sahip oldukları yetersiz ekonomik koşulları nedeniyle eğitim alamadıklarını örnekleyen ifadeleri şu şekildedir:

“Ekonomik durumumuz kötü maalesef bir tek babam çalışıyor. Evde anne, babam ve bir erkek kardeşim ailesiyle birlikte yaşıyorlar. Ev kira olduğu için zorlanıyorlar.” (K3)

“Okulu ortaokuldan terk etmek zorunda kaldım savaş nedeniyle. Türkiye’ye geldiğimde okul önceliğim olamadı maddi sıkıntılardan dolayı. Akrabalarımızdan kayıplarda yaşadık. Bu bizi çok üzdü. Uzun süre geldiğimiz yere adapte olamadık.” (K2)

“Benim bulunduğum çevrede Suriyeli kızlar benim gibi. Ekonomik anlamda zor tutunuyoruz hayata. Bu yüzden eğitimi düşünemiyoruz. Aileleri uzaktan eğitim olursa gidebileceğini söylüyor.” (K12)

“Okula devam etmedim Türkiye’ye geldiğimde. Direkt biz nasıl para kazanabiliriz onu düşündük. Yaşadığımız acılardan dolayı da adapte olamadık.” (K6)

Bazı katılımcıların ifadelerinde ekonomik güçlükler yanı sıra evin ve kardeşlerinin sorumluluğunun kendilerine verilmesi, evli ise eşinin baskısı altında kalma, ailenin kızlarının okula gitmesini gerekli görmemesi ve evliliğe yönlendirmesi, ailede erkek kardeşlerin eğitim alma konusunda daha özgür olması gibi bulgulara rastlanılmıştır. Katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Evde temizlik yapıyorum. Annemle yemek hazırlıyoruz. Kardeşlerimi okula götürüyorum. Suriyeli arkadaşlarımla görüşüyoruz zaman zaman.” (K1)

“Annem kız olduğum için çalışmamı istemedi. Okul konusunda çok karışmadı; fakat evlenme konusunda yaşın geldi dedi bana.” (K7)

“Ailem ben ve kız kardeşimin okumasını istemiyor. Gerek görmüyor. Ama abim isteseydi okula gönderirlerdi.”(K19)

“Çalışmıyorum evde çocuklarımla ilgileniyorum. Eğitimi Türkiye’de hiç düşünmüyorum. Çünkü bilmiyorum ortamı tam olarak.” (K8)

Kadın olmanın zor olduğunu belirten bir katılımcı tek başına bir yere gidemediğini, eşinin izin vermediğini, çocuklarına karşı fedakâr olması gerektiğini şöyle dile getirmiştir: *“Kadın olduğum için hayat daha zor. Tek başıma bir yere gidemiyorum, eşim tek başıma beni göndermiyor. Ne ailem nede eşim okul için geç olduğunu söylüyor. Benim içinde öyle çocuklar olunca hiçbir şeye zamanım kalmıyor.”* (K2)

Bir süre terzinin yanında çalışan bir diğer katılımcı ailesinin çalışmasını istemediğini şu sözlerle ifade etmiştir: *“Bir dönem çalıştım terzinin yanında sonrasında ailem çalışmamı istemedi. Anneme yardım ediyorum. Ablamın kızına bakıyorum. Suriyeli arkadaşlarımla görüşüyorum böyle geçiyor.”* (K7). Bu anlatılanlarda kadınlara yüklenen toplumsal cinsiyet rollerinin eğitime erişimde temel bir engel oluşturduğunu açık bir şekilde görmektedir.

Bunun yanı sıra Suriyeli sığınmacı kadınların Türkiye’de eğitime erişememe sebeplerinden biri de göç ettikleri yerlerin kültürünü tanımamak, dil bilmemek, ailelerin yerli halkla kaynaşmasını istememesi ve başlarına kötü bir şey gelmesi kapsamında değerlendirilebilecek endişelerdir. Genel olarak ortamı güvenli bulmadıkları için katılımcıların aileleri kızların okula gitmesini istememektedir. Katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir.

“Buraya geldikten sonra dil bilmediğimiz için tüm hayatımız kesintiye uğradı, eğitim en son düşündüğümüz konu oldu, burada çok zorbalığa maruz kaldık, dilimizden, dinimizden kaynaklı hakarete uğradık. Bize evlerini kiraya verenler bile bize hakaret edip durdular. Parası olanlara davrandıkları gibi bize davranmadılar.” (K3)

“Örneğin kız olduğum için annem beni çarşıya tek başıma göndermiyor. Akşam mutlaka evde olmalıyım ya da yanımda babam erkek kardeşim olmalı.” (K1)

“Okula gidemeyen kuzenlerim var biri 19 yaşında kız, erkek kuzenimde gitmedi okula. Çalışmak zorunda çünkü. Kız kuzenimde ailesi güvenlik sebebiyle okula gitmesini istemiyor.” (K2)

“Suriye’de savaştan dolayı eğitime devam edemedim. Ailem kaçırılma korkumuzdan dolayı hem Suriye’de hem de Türkiye’de bizi okula göndermedi.” (K19)

Bu katılımcıların görüşleri incelendiğinde bazı ailelerin farklı bir coğrafyada olmamın vermiş olduğu korku ve tedirginlik halinden kaynaklı çocuklarının eğitimine ara verdikleri veya çocuklarının eğitimlerini sonlandırdıkları görülmektedir.

Ailesinin okula göndermemesini haklı gören bir katılımcı ise şu ifadelerle düşüncesini savunuyor: *“Annem babam katı insanlar değil. Bize değer veriyorlar; fakat onların öğrendikleri şeyler var. Okulun özellikle kızları dinden uzaklaştırdığını düşünüyorlar.” (K17)*

Bir katılımcı ise Türkiye’de eğitimin yetersiz olduğunu, dilin zor olduğunu şu ifadelerle anlatmıştır: *“Suriye’de eğitim daha güzel. Burada dil zor anlayamıyorum tam olarak. Eğitim yetersiz. Mesela Suriye’de İngilizce biliyor çoğu kişi. Burada bilmiyor.” (K18)*

Araştırmada 15-25 yaş aralığında bulunan katılımcılar okula devam edememiş olmasına rağmen *“Yeğenlerim, çevremde Suriyeli küçük çocuklar eğitime devam ediyor. Türk okullarına gidiyorlar ... Türkiye’de doğup büyüyen çocuklar okula gidiyor. Aslında bizim ailede eğitim bir zorunluluk değil.” (K5)* ve *“Çevrede benim yaş grubumda okula giden yok; fakat çalışma hayatına katılan kızlar var. Küçükler okula gidiyor genellikle. Onlarda Türkiye’de doğdukları için sanırım ... Türkiye’de doğan çocuklar kız ya da erkek fark etmeksizin okula gönderiliyor. Suriye’de eğitimi yarım kalmış benim gibiler Türkiye’de eğitimi tamamlamaya pek yaklaşmıyor.” (K6)* ifadelerinde olduğu gibi Türkiye’de doğan büyüyen çocukların ise okula devam ettiklerini bildirmişlerdir.

Çalışmada yer alan katılımcıların okula devam edememesinin en önemli sebebi savaştır. Eğitime devam edememelerinin bir diğer önemli kaynağı ekonomik koşullardır. Türkiye’ye yerleşen ve eğitime erişimde sıkıntı yaşayan ve eğitimi yarıda kalmış bu genç kadınların eğitime devam edememe nedenlerinden biri de ailelerinin ve çevrelerinin kızların eğitimine yönelik cinsiyet temelli bakış açısıdır. Ailelerin kadınların eğitimini önemsememesi, ev hanımı olmaları beklentisi, kızların erken yaşta evliliğe yönlendirilmeleri bu bakış açısının örnekleridir. Ekonomik zorluklar, aile baskıları, güvenlik endişeleri gibi benzer sorunlar araştırmaya katılan kadınların Suriye’de de Türkiye’de de eğitimine engel teşkil etmiştir. Ancak Türkiye’ye göç sonrasında savaş nedeniyle kopan eğitim süreci de önemli bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gelecekle İlgili Düşünceler

Bu bölümde katılımcıların eğitim ile ilgili beklentileri ve Türkiye’de yaşamlarına devam edip etmeme ile ülkelerine (Suriye’ye) dönüşle ilgili düşünceleri incelenmiştir.

Katılımcıların eğitim gelecekleri ile ilgili sorulan sorulara *“Eğitime devam etmek istiyorum; fakat o gücü kendimde bulamıyorum.” (K1)* *“Okul hayatım olmadığı için bir gelecekte görmüyorum.” (K3)* ve benzeri yanıtlarla çoğunlukla hayata karşı umutsuzluklarını dile getirdikleri, *“Türkiye’de belki ekonomik durumumuz düzelse okula gitmeyi isterim.” (K18)*, *“Maddiyatımı düzelttikten sonra kendi iş yerimi açmak hedefim.” (K6)* ve *“Şuan için ekonomik sorun daha önemli. Okumak istemiyorum.” (K17)* ifadelerinde olduğu gibi ekonomik sıkıntılarından kaynaklı eğitimi düşünemedikleri, bir grup katılımcının ise *“Almanya’ya gitmek isterim. Orada şartlar daha iyiymiş.” (K14)*, *“Okulu bitirip hemşire olmak istiyorum. Almanya’ya gitmek istiyorum.” (K20)* ve *“Çocuklarımla özellikle kızımın okumasını istiyorum. Çünkü özgür olmasını istiyorum. Bilmediğimiz bir toplumda evde tutarak çocuğumuzu korumuş olmayız. Hatta kızımın yurt dışında okumasını istiyorum. Aile olarak Avrupa’ya gitmeyi planlıyoruz.” (K8)* ifadelerindeki gibi bir Avrupa ülkesine gitmek gibi hedefleri olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan, eğitimi yarıda kalmış Suriyeli sığınmacı kadınlar, eğitimle ilgili beklentileri sorulduğunda çoğu (18 görüş) savaş olmasıydı ülkelerinde okula devam edebileceklerini ve *“Eğer Suriye’de savaş olmasaydı okula devam edebilseydim öğretmen olmak istedim.” (K4)*, *“Eğer Suriye’de savaş olmasaydı okula devam edebilseydim doktor olmak isterdim.” (K5)*, *“Hemşire olmak istiyordum. Hastalara yardımcı olacaktım ama şimdi burada evde oturmak zorunda bırakıldım.” (K3)* ve *“Savaş olmasaydı, düzenimiz bozulmasaydı Mimar olmak istiyordum.” (K6)* ifadelerinde olduğu gibi doktor, öğretmen, hemşire, mimar vb. meslekleri edinmek istediklerini belirtmişlerdir. *“Türkçeyi öğrenmek ve okuluma devam etmek istiyorum. Bununla ilgili IOM(Uluslararası Göç Örgütü) ile görüşüyorum. Uzaktan eğitim olursa ailem buna izin veriyor.” (K20)* ifadesindeki gibi dil problemini çözerek eğitimi tamamlamak isteyen küçük bir katılımcı grubu da bulunmaktadır.

4 katılımcının ise evli ve çocuklarının olmasından kaynaklı eğitimin kendileri için öncelikli olmadığı görülmüştür. Evli katılımcılardan biri kendisi okul çağında olmasına rağmen eğitim konusunda çocuklarını düşündüğü onların okula gitmesi gerektiği, daha iyi bir gelecek için Almanya’ya gitmeyi planladığını şöyle dile getirmiştir: *“23 yaşındayım. Eğitimle ilgili bir şey düşünmüyorum. Çocuklarım okusun istiyorum. Almanya’ya gitmek istiyorum ailemle.” (K15)* Çocuklarına daha iyi yardımcı olabilmek için Türkçe öğrenmeyi amaç edinmiş, önceliği kendi eğitimi değil çocuklarının eğitimi önceliği yapan bir katılımcının

ifadesi ise şu şekildedir: *“Şu an hamileyim ama sonrasında çocuklarımın derslerinde yardımcı olmak adına Türkçe öğrenmek istiyorum. Çocuklarımın geleceğini hazırlamak istiyorum Türkiye’de. Belki sonrasında uzaktan okul olursa benim için okurum.”* (K9)

Eğitimle ilgili beklentiler katılımcılar arasında farklılık göstermektedir. Önemli bir kısmının eğitim ile ilgili bir beklentisi olmadığı, bazılarının ise eğitim alabildiği takdirde kariyer yapmak istediği ayrıca yurt dışı hayali kurdukları görülmüştür. Evli katılımcıların ise eğitim önceliğini çocuklarına bıraktığı, çocukları için daha iyi bir gelecek istedikleri görülmüştür.

Katılımcıların büyük çoğunluğu Suriye’yi güvenli bulmadıkları için geri dönmeyeceklerini belirtmişlerdir. Bu katılımcılar Türkiye’ye alıştıklarını, ülkelerinde eğitime devam edemeyeceklerini ve savaşın bitmesine rağmen Suriye’de hala yaşam için gerekli olan (elektrik, su vb.) altyapı olanaklarının sağlanmadığını, geçim koşullarının zor olduğunu, eski düzenlerine erişme olanaklarının kalmadığını ve Suriye’yi mevcut koşullarda özellikle kadınlar açısından güvenli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Aslında gelecekle ilgili pek umudum yok. Yorgun ve güçsüz hissediyorum kendimi. Şu an savaş yok ama dönersek ülkemize sadece yiyip içip uyuyacağız. Hala bazı bölgelerde su elektrik yok.” (K2)

“Dönmek istemiyorum. Suriye güvenli değil artık. Kadın olarak orda yaşamak artık çok zor.” (K9)

“Suriye ye dönmek istemem. Şu an savaş yok ama hala orası sıkıntılı.” (K13)

“Dönmek istemem. Eski düzen olmayacak hiçbir zaman.” (K14)

“Suriye’de kalan akrabalarımız var. Ama ülke yaşanmaz düzende şu an. Enerji sıkıntısı var. Eğitim yok gibi bir şey. Dönmeyi düşünmüyoruz. Türkiye’de kalmayı da düşünmüyoruz.” (K8)

“Türkiye’de hayat çok pahalı. Ailem bu yüzden Suriye’ye dönmek istiyor. Savaşın bittiği söyleniyor. Ama su yok elektrik yok. Çok sıkıntılı bir ortam varmış.” (K17).

Bu katılımcıların belirttiğine benzer olarak araştırmaya katılan kadınların çoğunluğu genel olarak Suriye’de savaşın bitmesine rağmen ülkelerini güvenli bulmadıkları için Türkiye’de kalmayı tercih ettiklerini dile getirmiştir.

Bir grup katılımcı Türkiye’de maddi sıkıntılarını düzeltmedikleri için *“Türkiye’de olduğum için kendimi güvende hissediyorum; fakat burada ekonomik sıkıntı fazla. Ailem ve ben Avrupa ülkelerinden birine yerleşmeyi düşünüyoruz... Almanya’da mesela hayat çok daha kolaymış.”* (K9) ve *“Geleceğe dair beklentim Almanya ya gitmek, orada şartlar daha iyiymiş”* (K2) örneklerinde olduğu gibi Avrupa ülkelerine gitmek istediklerini ve orada yaşamın daha kolay olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Suriye güvenli olsa tekrar dönmek istediğini veya Türkiye’de yerli halk tarafından dışlandıklarını ifade eden katılımcıların görüşleri ise şu şekildedir:

“Keşke birileri bize sorsa hiç durmam hemen şimdi dönerim ama ailemin hepsi savaştan kaynaklı burada kalmak istiyor. Savaş bitince ülkemize geri döneriz inşallah buraları sevemedim, buradakiler de bizi sevmiyor zaten. Herkes ülkesinde mutlu bence.” (K3)

Ailem burada yaşamaya alıştı. Babam ve abim çalışıyor. Suriye’ye dönmek istiyoruz ama güvenli değil. Türkiye’de hayat pahalı. Bize çok iyi bakmıyorlar.” (K19)

“Türkiye ilk geldiğim zamanlarda ailecek oldukça dışlandık. Savaştan dolayı göç etmek gerçekten çok zor. Biz de yerimizi terk ettiğimiz için mutlu değiliz. Birçok kayıplar yaşadık. Bizim açımızdan da bakmasını istiyorum insanların.” (K8)

Katılımcıların bir kısmı ise Suriye’ye dönmek istemediklerini, *“Suriye’de eğitime dönemem. Suriye eski Suriye değil çünkü. Orada doğup büyümeme rağmen Suriye’de yeniden adapte olma sürecine girecem. O da ben ve ailemde travma oluşturacak ki benim bulunduğum yerde okulda kalmadı.”* (K1) ifadesinde olduğu gibi adaptasyon sorunu yaşayacaklarını ve ülkelerinde eğitime devam edemeyeceklerini belirtmekle birlikte *“Dönmek istemiyoruz ben ve ailem. Çünkü orda yaşam kalamadım. Ben zaten küçük yaşta Türkiye’ye geldim. Buraya alıştım. Yapabileceğimi düşünmüyorum.”* (K7) Türkiye’ye alıştığını dile getiren katılımcılar da olmuştur.

Genel olarak katılımcıların ülkelerinde savaştan kaynaklı nedenlerle dönüş yapmak istemediklerini, Türkiye’de olmanın kendileri için avantaj sağladığı düşüncesinde olduklarını ve buradan da Avrupa ülkelerine geçmeyi düşündüklerini ve bu nedenlerle geleceğe dair beklentilerinin farklılık gösterdiğini görmekteyiz.

Bazı katılımcılar ülkelerine olan özlemlerini dile getirerek en kısa zamanda ülkelerine dönmek istediklerini şu sözlerle dile getirmektedirler:

“Suriye’ye dönmek istiyorum. Çok özledim ülkemi.” (K16)

“Ülkemizde savaşın olmadığı, kendi topraklarımızda olacağımız bir yaşam istiyorum, kimse ülkesini bırakmak zorunda kalmamasın, insanlar bomba sesleriyle korkup başka yerlere kaçmak zorunda kalmamasın. Kimsenin ailesi yuvası dağılmasın.” (K3)

Bu katılımcıların ülkelerini güvenli bulmadıkları için dönmek istemediklerini belirtmekle beraber ülkelere olan özlemlerini de dile getirdikleri görülmektedir.

Mersin'de geçici koruma statüsünde yaşayan eğitimine devam edemeyen Suriyeli kadınların eğitim beklentileri ve gelecekle ilgili düşüncelerine ilişkin elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan sığınmacı kadınların eğitim ve gelecekle ilgili beklentileri ve planlarının, göç sürecinin etkileri nedeniyle oldukça karmaşık ve çeşitli olduğu görülmektedir. Eğitimi yarım kalan katılımcılar, Suriye'de savaş olmaması durumunda doktor, öğretmen, hemşire, mimar gibi meslekleri edinmek istediklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların çoğunluğu eğitimlerine devam etmek için umutsuz olduklarını, ekonomik sıkıntılar nedeniyle eğitime odaklanamadıklarını ifade etmişlerdir. Bazıları ise Almanya gibi Avrupa ülkelerine gitme hedefleri olduğunu belirtmiştir. Suriye'nin güvenli olmadığını düşünen katılımcıların çoğunluğu Türkiye'de kalmayı tercih etmektedir. Ancak bazıları Türkiye'deki ekonomik zorluklar nedeniyle Avrupa ülkelerine gitmeyi planlamaktadır. Evli katılımcıların önceliği kendi eğitimleri değil çocuklarının eğitimi ve daha iyi bir gelecek olmuştur. Suriye'ye dönme konusunda ise katılımcıların görüşleri farklılaşmaktadır. Bazıları Suriye'yi hala güvenli bulmadıkları için dönmek istemezken, bazıları ülkelere olan özlemlerini dile getirerek dönmek istediklerini belirtmişlerdir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada savaş nedeniyle Türkiye'ye göç eden ve halen Mersin'de yaşayan, eğitimlerine devam edemeyen 15-25 yaş arası 20 Suriyeli sığınmacı kadınla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın bulguları hem savaş kaynaklı göç yaşamış olmaları, eğitim yaşantılarının kesintiye uğraması ve düşük sosyo ekonomik koşullara sahip ailelerden geliyor olmaları nedeniyle özel bir grup oluşturan bu kadınların eğitime erişimlerini engelleyen çoklu faktörlerin olduğunu göstermektedir.

Öncelikle, göç sürecinin kendisi ve savaşın yarattığı travmalar, bu kadınların eğitimlerini kesintiye uğratmıştır. Suriye'de yaşanan çatışmalar nedeniyle okulların kapanması, güvenlik endişeleri ve ailelerin ekonomik zorlukları gibi nedenler eğitime erişimi güçleştirmiştir. Nitekim Duruel (2016) ve Sayılıgil (2019) de araştırmalarında Suriyeli sığınmacıların savaş ve göç süreçlerinin eğitimlerine olumsuz etkileri olduğunu belirtmektedir. Eğitime erişim sorunu, Türkiye'ye göç ettikten sonra da devam etmiş, uyum sorunları, dil bariyeri, ekonomik kısıtlılıklar ve güvenlik endişeleri eğitime erişimin ve katılımın önündeki engeller olmaya devam etmiştir. Benzer sorunlar, alanyazındaki diğer çalışmalarda da (Aydoğdu, 2019; Büyükhan ve Karagöl, 2021; Coşkun ve Emin, 2016; Gencer, 2017, Genç ve Öztürk, 2016) sıklıkla ele alınmıştır.

Uyum sorunlarının temelinde savaşın travması, göç ettikleri ortamın kültürüne uyum sağlayamama ve gelinen ülkenin dilini bilmeme gibi etkenler yer almaktadır. Başka araştırmalarda da tespit edildiği gibi dil farklılığı yaşıyor olmaları sığınmacıların içinde yaşadıkları toplumla kaynaşmalarını engellemiştir (Kaysılı vd., 2019; Namak, vd., 2022; Watkins vd., 2012). Dil probleminin en büyük yükü Suriyeli kadınların kendilerini ifade edememeleri ve kamusal alandaki hizmetlere ulaşamamaları biçiminde kendini göstermektedir. Bu durum Suriyeli sığınmacı kadınların toplumsal hayat içinde var olmalarını zorlaştırmaktadır.

Ayrıca, toplumsal cinsiyet rollerine dayalı eşitsizlikler de Suriyeli genç kadınların eğitime erişimini zorlaştırmaktadır. Ev içi bakım sorumlulukları ve erken evlilikler gibi faktörler, özellikle kız çocuklarının eğitimden uzak kalmasına neden olmaktadır. Bu durum, Suriyeli kadınların toplumsal konumlarını da olumsuz etkileyerek onları daha kırılgan hale getirmektedir. Alanyazında da benzer bulgulara rastlanmaktadır (Büyükhan ve Karagöl, 2021; Sayılıgil, 2019; SGDD, 2018). Örneğin, Büyükhan ve Karagöl (2021) çalışmalarında ailelerin güvenlik kaygıları nedeniyle kız çocuklarını okula göndermek istememelerinin önemli bir engel olduğunu vurgulamaktadır.

Katılımcıların ailelerinin sosyoekonomik özellikleri ile ilgili araştırma bulguları incelendiğinde, bu grubun ailelerinin eğitim düzeylerinin düşük olduğu, ekonomik olarak zor koşullarda yaşıyor oldukları, ailenin çalışan bireylerinin genellikle vasıfsız işlerde çalışıyor olduğu ve ailelerinde okul terki yaşayan başka bireylerin de olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcılardan bir kısmının da eğitimi yarım bırakmasının sebebinin evlilik olduğu görülmüştür. Aile sosyoekonomik seviyesinin düşük olduğu aile koşullarında bu yöndeki düşünce yapılarına sık rastlanıldığı görülmektedir. Suriyeli kadınlar üzerine yapılan çalışmalarda kadınların yaşamları boyunca ikincil planda oldukları, toplumda görünür olmadıkları, erken evlilik gerçekleştirdikleri ve ilk önce anne babalarına sonra eşlerine bağımlı bir birey oldukları açıklanmıştır (Gül, 2022, s. 576; AFAD, 2014). Alanyazında yer alan diğer tespitler de bu durumu destekler niteliktedir. Eğitim seviyesinin düşük olduğu aile yapılarında erken evliliklere daha sık rastlanıldığı gözlemlenmiştir (Çetin, 2020, s.112). Başka bir çalışmanın bulgularında Suriye'de kızların erken yaşta evlenmesinin bir gelenek olduğu ve savaştan sonra evlilik yaşının daha da küçük yaşlara çekildiği belirtilmiştir (Ak ve Aslan, 2020, s.1169).

Bu araştırmaya katılan kadınlar, Suriye'de savaş olmadan önce eğitimlerine belli bir süre devam ettiklerini, devlet okuluna gitmiş olduklarını, tek cinsiyetli eğitim gördüklerini ifade etmişlerdir. Türkiye'ye geldiklerinde ise okula devam edemeyen bu katılımcılar çoğunlukla zamanlarını ev içinde geçirmekte, ev işleri yapmak, çocuk/kardeş bakmak, dini eğitim almak gibi faaliyetlerde bulunduklarını ifade etmektedirler. Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda ailelerinin ataerkil bir

anlayış içinde olduğu ve akademik eğitimden önce dini eğitimi önceliklendirdikleri anlaşılmaktadır. Aynı zamanda katılımcıların aileleri kızlarını çevreden korumak amacıyla evde tutmak istemiş ve erken evlenmeye yönlendirmiştir. Erken evliliğin kadınlar arasında okullaşmayı olumsuz etkileyen bir etken olduğu başka araştırmaların bulguları arasında da yer almaktadır (Bartels vd., 2018; Hattar-Pollara 2019; SGGD, 2018; Taştan ve Çelik, 2017).

Araştırmada katılımcıların eğitime devam edememesindeki başka bir neden Türkiye'ye gelindiğinde eğitim olanakları ile ilgili bilgi sahibi olunmamasıdır. Farklı çalışmalarda da benzer sorunlara değinilmektedir. Türkiye'ye gelen Suriyeli çocukların okula devam konusunda başta dil engeli olmak üzere baş edilmesi gereken birçok problemi bulunmaktadır. Dil engelinin dışında okullara kayıt sırasında yaşanan zorluklar, eğitimle ilgili hiçbir bilgisi olmadığı için okula kayıt yaptıramayanlar, diplomalarının Suriye'de kalması vb. problemleri sıralayabiliriz (Tanrıku, 2017). Sadece bazı katılımcılar sivil toplum kuruluşlarından (Kızılay Toplum Merkezi, Hayata Destek Derneği, Maya Derneği, Suriyeli Dernekler vb.) Uluslararası Göç Örgütü (IOM) İl Göç İdaresi ve belediyelerden eğitim konusunda rehberlik aldıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılar STK'lardan yalnız eğitim konusunda değil aynı zamanda göçün ilk dönemlerinde barınma, beslenme, sağlık ve hukuk alanında da destek aldıklarını dile getirmişlerdir.

Çalışmada eğitimle ve gelecekle ilgili beklentiler katılımcılar arasında farklılık göstermiştir. Çoğunluğunun hayattan bir beklentisi olmadığı, bazılarının ise kariyer hedeflediği ve yurt dışı hayali kurdukları görülmüştür. Evli katılımcıların ise eğitim önceliğini çocuklarına bıraktığı ve çocukları için daha iyi bir gelecek beklentisi içinde oldukları anlaşılmaktadır. Katılımcılar ülkelerini güvenli bulmadıkları için dönmek istemediklerini belirtmekle beraber ülkelere olan özlemlerini de dile getirmektedirler. Katılımcıların geleceğe dair beklentilerinin Türkiye'de kalmak isteyenler ile Türkiye'den Avrupa ülkelerine geçmeyi düşünenler ve ülkelere dönmek isteyen katılımcılar arasında farklılaştığı görülmektedir.

Suriyeli sığınmacı kadınların eğitime erişim engellerinin yalnızca Türkiye'ye özgü olmadığı, başka ülkelerde de benzer sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Örneğin, Lübnan, Ürdün ve Irak gibi Suriye sınır ülkelerinde de Suriyeli mülteci kadınların eğitime erişiminde çeşitli sorunlar yaşandığı bilinmektedir (UNHCR, 2018). Bu durum, konunun uluslararası boyutunu da ortaya koymaktadır.

Alanyazındaki çoğu çalışmanın eğitime devam edebilen Suriyeli öğrencilere odaklandığı göz önüne alındığında (Anis, 2019; Aydoğdu, 2019; Aykırı, 2017; Börü ve Boyacı, 2016; Emin, 2018; Şensin, 2016), bu çalışmanın eğitime erişemeyen sığınmacı genç kadınlara odaklanması önemli bir katkı sunmaktadır. Zira eğitime erişemeyen Suriyeli kadınların sorunları daha az görünür olabilmektedir. Suriyeli sığınmacı kadınların eğitime erişim engellerinin çok yönlü olması, konunun karmaşıklığını da göstermektedir.

Savaşın neden olduğu travmalar ve ekonomik sıkıntılar ile toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin iç içe geçtiği görülmektedir. Bu durum, çözüm önerilerinin de bütüncül ve çok boyutlu olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Sağlık, barınma, ekonomik destek gibi temel ihtiyaçların karşılanması yanı sıra toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve eğitim hizmetlerine erişimin sağlanması gerekmektedir. Ayrıca, Suriyeli kadınların kendi deneyimlerini anlatabilecekleri ve görünür kılabilirleri platformların oluşturulması da önemlidir.

Suriyeli sığınmacı kadınların eğitime erişim engellerinin çözümünde çok paydaşlı bir yaklaşımın benimsenmesi de önemli görünmektedir. Hükümet politikaları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, uluslararası örgütler ve üniversiteler gibi farklı aktörlerin iş birliği içinde hareket etmesinin Suriyeli kadınların eğitim hakkına erişimlerinin önündeki engellerin daha etkin bir şekilde aşılabilesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası örgütler iş birliğinde, esnek eğitim modelleri, ücretsiz dil kursları ve psikolojik destek mekanizmaları oluşturabilir. Eğitim engellerinin çok boyutluluğu dikkate alınarak, yalnızca eğitim değil, aynı zamanda toplumsal uyum, dil becerilerinin geliştirilmesi ve psikolojik destek mekanizmaları bir arada düşünülmelidir. Ailelerle çalışmak, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık oluşturmak ve kadınların güçlenmesini desteklemek kritik önem taşımaktadır. Tüm bu çalışmalar, Suriyeli sığınmacı kadınların toplumsal görünürlüklerini artıracak, özgüvenlerini destekleyecek ve gelecek vizyonlarını güçlendirecek şekilde tasarlanmalıdır.

Sonuç olarak, eğitime erişemeyen Suriyeli sığınmacı kadınların dezavantajlı konumlarının yalnızca bireysel değil, toplumsal düzeyde de önemli sonuçları olduğu söylenebilir. Eğitimden mahrum kalan bu kadınlar, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan daha kırılgan hale gelmekte, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri de derinleşmektedir. Dolayısıyla, Suriyeli sığınmacı kadınların eğitime erişiminin sağlanması, onların toplumsal konumlarının güçlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları ve Gelecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

Bu araştırma, Mersin'de yaşayan Suriyeli genç kadınların eğitime erişim engellerini anlamaya odaklanmış olup, yalnızca 20 katılımcı ile sınırlıdır. Gelecek araştırmalar, daha geniş örneklem grupları ile nicel ve karma desenler kullanarak, farklı illerde ve daha kapsamlı bir perspektifle çalışmalar yürütebilir. Araştırmanın özgün değeri, eğitime erişemeyen Suriyeli kadınların görünür kılınması ve toplumsal cinsiyet perspektifinden dezavantajlılığın çok boyutlu

analizini sunmasıdır. Benzer çalışmaların farklı illerde, daha geniş katılımcı grupları ile ve karma yöntemler kullanılarak tekrarlanması önerilmektedir.

Katkıda Bulunanlar

Araştırmada katılımcı olarak yer alan Suriyeli genç kadınlara ve tercüme desteği veren Ghaid Nassif'e teşekkür ederiz.

Etik Kurul Onay Bilgileri

Araştırmanın verileri Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulundan alınan onay (10/05/2022-215 tarih ve sayılı karar) sonrasında toplanmıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır. Araştırmanın yürütülmesi sürecinde herhangi bir kişi, kurum veya kuruluşla maddi ya da manevi çıkar ilişkisi içerisine girilmemiştir.

Finansal Destek

Bu çalışma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Yazar Katkıları

Bu çalışmada yer alan yazarların her biri araştırmanın farklı aşamalarında eşdeğer katkı sağlamıştır. Çalışmada birinci yazarın araştırma sürecine katkısı araştırma tasarımı, denetimi, alanyazın taraması, veri analizi, raporlama, eleştirel değerlendirme, yayın süreci aşamalarında, ikinci ve üçüncü yazarların katkısı araştırma tasarımı, alanyazın taraması, veri toplanması ve analizi ve raporlama aşamalarında olmuştur.

Kaynakça

- AFAD. (2014). *Türkiye'deki Suriyeli kadınlar*. Ankara: Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/17934/xfiles/turkiye_deki-suriyeli-kadınlar_-2014_2_.pdf
- Ak, E. Y. & Aslan, E. (2020). Göçmen kadınların erken yaşta evlilik konusundaki görüşleri: Kalitatif bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(71), 1167-1174. http://sosyalarastirmalar.net/cilt13/sayi71_pdf/8diger_sosyalbilimler/yakitak_eda.pdf
- Anis, R. (2019). *Devlet okullarında eğitim gören Suriyeli öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen faktörlerin incelenmesi*. (Tez No: 597614). [Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi].
- Aydoğdu, Y. (2019). *Türkiye'de eğitim gören Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel problemlerine yönelik bir araştırma*. (Tez No: 563574). [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi].
- Aykırı, K. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına ilişkin görüşleri. *Turkish Journal of Primary Education*, 2(1), 44-56. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tujped/issue/33596/383643>
- Balci, A. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler* (16. baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Barın H. (2015). Türkiye'deki Suriyeli kadınların toplumsal bağlamda yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 10-56. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/648025> adresinden erişildi.
- Bartels S.A., Michael S., Roupetz S., Garbern S., Kilzar L., Bergquist H., Bakhache, N., Davison, C. & Bunting, A. (2018) Making sense of child, early and forced marriage among Syrian refugee girls: A mixed methods study in Lebanon. *BMJ Glob Health*, 3(1), 1-12. <https://doi:10.1136/bmjgh-2017-000509>
- Börü, N., ve Boyacı, A. (2016). Göçmen öğrencilerin eğitim-öğretim ortamlarında karşılaştıkları sorunlar: Eskişehir ili örneği. *Turkish Studies*, 11(14), 123-158. https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=makale_tr_ozet&makale_id=19759
- Büyükhkan, M. & Karagöl, E. T. (2021). Suriyeli çocukların eğitime erişimi önündeki engeller: Ankara ili örneği. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25(3), 941-972. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsadergisi/issue/66172/846975>
- Coşkun, İ. & Emin, M. (2016). *Suriyelerin eğitiminde yol haritası: Fırsatlar ve zorluklar*. Seta Yayınları.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (Çev. Bütün, M. ve Demir, S.B.). Siyasal Kitabevi.
- Çelik, Z., Yurdakul, S., Bozgeyikli, H. & Gümüş, S., (2017). Eğitime bakış 2017: İzleme ve değerlendirme raporu. Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Çetin, M. (2020). Toplumsal bir gerçeklik olarak çocuk gelin kavramı. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 2020(5), 107-122. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1162813>.
- Duruel, M. (2016). Suriyeli sığınmacıların eğitim sorunu. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30(5), 1399-1414. <https://search.trdizin.gov.tr/en/yayin/detay/217396> adresinden erişildi.
- Emin, M.N. (2018). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların devlet okullarında karşılaştığı sorunlar: Ankara ili örneği*. (Tez No: 511086). [Yüksek lisans tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi].
- Erdoğan, M. & Ünver, C. (2015). *Türk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusundaki Görüş, Beklenti ve Önerileri*. Ankara: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Yayın No: 353. <http://madde14.org/images/7/76/TISKTurkiyedekiSuriyeliler2015.pdf>
- Gencer, T. E. (2017). Göç ve eğitim ilişkisi üzerine bir değerlendirme: Suriyeli çocukların eğitim gereksinimi ve okullaşma süreçlerinde karşılaştıkları güçlükler. *Journal of International Social Research*, 10(54), 838-851. <https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/an-evaluation-of-the-relationship-of-immigration-and-education-education-needs-of-the-syrian-refugee-children-and-challe.pdf>.
- Genç, H. D. & Öztürk, H. (2016). Türkiye'deki Suriyeli kadınlar: Mevcut durumları, sorunlar ve çözüm öneriler. *Liberal Düşünce Dergisi*, 21(84) 67-91. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/790454>
- Glesne, C. (2020). *Nitel araştırmaya giriş* (A. Ersoy ve P. Yalçinoğlu, Çev. Ed.). Anı Yayıncılık.
- Gül, M. (2022). Göç sürecinde erken yaşta evlilikleri Türkiye'de yaşayan Suriyeli çocuklar özelinde düşünmek. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Mart (49), 573-588. <https://doi.org/10.30794/pausbed.893915>
- Hattar-Pollara, M. (2019). Barriers to education of Syrian refugee girls in Jordan: Gender-based threats and challenges. *Journal of nursing scholarship*, 51(3), 241-251, <https://doi:10.1111/jnu.12480>.
- Kaysılı, A., Soylu, A. & Sever, M. (2019). Exploring major roadblocks on inclusive education of Syrian refugees in school settings. *Turkish Journal of Education*, 8(2), 109-128. <https://dergipark.org.tr/en/pub/turje/issue/44957/496261> adresinden erişildi.
- MEB (2014). *Yabancılar yönelik eğitim-öğretim Hizmetleri. Genelge* 2014/21. <https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf>
- MEB (2015). *T.C. Millî Eğitim Bakanlığı 2015-2019 stratejik planı*. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf
- MİGİM (2024) *Uluslararası koruma ve istatistikler*. <https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-koruma-istatistikler>

- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Sage.
- Namak S., Aboud Syriani, F., Singer, M. & Jahromi Ballard, P. (2022). Barriers to education and employment among Arabic speaking refugee and immigrant women. *International Journal of Migration, Health And Social Care*, 18(2), 125-138. <https://doi.10.1108/IJMHS-03-2021-0024>
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün & S. B. Demir, Çev. Ed.). Pegem Akademi.
- Sayılgıl, F. (2019). *Suriyeli kız çocuklarının eğitime toplumsal cinsiyet açısından bakmak*. (1. baskı). Mavi Kalem Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği. <https://www.mavikalem.org/wp-content/uploads/2019/05/booklet-tr.pdf>
- SGDD (2018). Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocuklarının İhtiyaç Analizi. Ankara: Birleşmiş Milletler Kadın Birimi. <https://www.raporlar.org/wp-content/uploads/2018/09/SGDD-Suriyeli-Kadinlarin-ihhtiyac-analizi-2018.pdf>
- Şensin, C. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin Suriye’den göçle gelen öğrencilerin eğitimlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*. (Tez No: 445157). [Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi].
- Tanrıkulu, F. (2017). Türkiye’de yaşayan Suriyeli çocukların eğitim sorunu ve çözüm önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*, 22(86), 127-144. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/790380>
- Taştan, C., ve Çelik, Z. (2017). Türkiye’de Suriyeli çocukların eğitimi: Güçlükler ve öneriler. *Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi*. <https://www.ebs.org.tr/storage/publication/0zcp0QBkw7Z9eM83wOyofbuHTsrzkDPLPE83J7dX.pdf>
- UNHCR (2018). *Missing out: Refugee education in crisis*. United Nations High Commissioner for Refugees. <https://www.unhcr.org/media/missing-out-refugee-education-crisis>
- Watkins, P. G., Razee, H. ve Richters, J. (2012). ‘I’m telling you ... the language barrier is the most, the biggest challenge’: Barriers to education among Karen refugee women in Australia, *Australian Journal of Education*, 56(2) 126–141. <https://doi.org/10.1177/000494411205600203>.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Introduction

The internal conflict in Syria has displaced millions of people and many have migrated to neighboring countries like Turkey. Turkey has implemented an open-door policy and accepted Syrian refugees, providing them with temporary protection status. According to the data from the Directorate General of Migration Management (İBGİDB), there are over 3 million Syrian refugees in Turkey as of 2024 (İBGİDB, 2024). One of the most significant problems faced by Syrian refugees is education. Initially, the expectation that the war would end quickly meant that education was not a priority on the agenda, but as the war dragged on, the educational needs of Syrians came to the forefront (Tanrıkulu, 2017). The Ministry of National Education (MEB) has made various regulations and circulars to try to solve the educational problems of Syrians (MEB, 2014). Mersin constitutes one of the important hubs along this migration route. Syrian refugees in Mersin also face various problems, such as housing, nutrition, unemployment, difficulties in adapting to the city, and children's inability to attend school.

It is observed in the related literature that studies focusing on the educational problems of Syrian refugee children and youth mostly involve research with students who are able to attend school. The findings of these studies have identified fundamental issues such as communication and language problems, absenteeism, economic difficulties, adaptation and cultural conflicts, and the psychological impact of war and displacement (Anis, 2019; Aydoğdu, 2019; Aykırı, 2017; Börü ve Boyacı, 2016; Emin, 2018; Şensin, 2016). This research focuses on the educational access problems faced by young Syrian refugee women of school age who are unable to access education. The barriers to Syrian refugee women's access to education include security concerns, the unwillingness of families to send their girls to mixed-gender schools, early marriage, and domestic care responsibilities (Büyükhana & Karagöl, 2021; Duruel, 2016; Sayılıgil, 2019; SGDD, 2018).

The identification of the problems and barriers to educational access faced by Syrian refugee women aged 15-25 who have been unable to continue their education is important in order to contribute to future studies. From this point of view, the purpose of this research is to try to understand the barriers to educational access from the perspective of Syrian refugee women aged 15-25 who have settled in Mersin after migrating to Turkey and are living in Mersin. In order to examine the connection with the barriers to educational access, it is also among the objectives to examine the migration process experiences, socio-economic conditions, past educational experiences, and thoughts about the future of these women.

Method

This research aims to identify the problems of women's access to education from their own perspectives as a result of forced migration and to develop solution proposals. In this research, the phenomenology design was used, and the data were collected through semi-structured face-to-face interviews. The study group consists of Syrian young women aged 15-25 who live in Mersin, have experienced school dropout, and are not currently in the education process. The interviews were conducted with the assistance of an translator, and the data were analyzed using the descriptive analysis method. The themes of the participants' socio-economic status, migration and adaptation process, educational conditions and barriers, and future expectations were examined.

The purpose of this research is to identify the problems of access to education faced by women who have experienced forced migration due to war, from their own perspectives, and to develop solution proposals. Phenomenology, one of the qualitative research designs, was used in the study. The data were collected through face-to-face interviews with Syrian refugee young women aged 15-25 who live in Mersin and are not in the education process. The participants were selected from the age range of 15 to 25 years old as they had experienced the migration process and were of school age when they came to Turkey. A few of the Syrian women who participated in the Student Counseling Center Project of the Mersin Metropolitan Municipality were interviewed, and the other participants were reached through snowball sampling.

It was determined that the socio-economic conditions of the families of the participants in the study group were low, their parents had low levels of education, worked in unskilled jobs, and there were other individuals in their families who had also dropped out of school. Most of the participants are married, and their spouses also work in low-income jobs.

Semi-structured interview technique was used as the data collection tool. The interviews were conducted with the support of an interpreter, and audio recording was not possible, so the participants' statements were carefully noted down.

The descriptive analysis method was applied in the analysis of the data. The participants' views were examined under the themes of "socio-economic status", "migration and adaptation process", "educational conditions and barriers", and "future expectations". The findings were supported by direct quotes from the participants.

Result and Discussion

The war in Syria has adversely affected the educational lives of the participants. Due to the difficulties brought by the war, the majority of the participants had to interrupt their education. When they came to Turkey, despite being away from the war, they were unable to make progress in their educational lives due to various reasons such as having to leave their country, issues with housing, economic conditions, adaptation problems, language barriers, the traumatic conditions created by the war, and the gender-based expectations of their families.

The educational access barriers faced by this study group of Syrian women are closely related not only to the displacement caused by the war, but also to factors such as the low educational level of family members, other school dropouts within the family, and economic conditions. It is understood that the socio-economic status of the family significantly affects this group's access to education. Examining the educational access barriers encountered by this group provides an important opportunity to understand the experiences of other migration groups with similar conditions.

The basis of the adaptation problems faced by Syrian refugee women lies in the trauma of the war, their inability to adapt to the culture of the place they migrated to, and the lack of knowledge of the local language. As identified in previous research, the language difference has hindered the integration of these women into the society they live in (Kaysılı et.al., 2019; Namak et. al., 2022; Watkins et.al., 2012). The most significant impact of the language problem is that it prevents Syrian women from expressing themselves and accessing public services. This situation makes it difficult for them to be part of social life.

Furthermore, gender-based inequalities also make it difficult for young Syrian women to access education. Factors such as domestic care responsibilities and early marriages cause, particularly, girls to be kept away from education. This situation negatively affects the social status of Syrian women, making them more vulnerable. Similar findings have been reported in the literature (Büyükhhan & Karagöl, 2021; Sayılıgil, 2019; SGDD, 2018). For example, Büyükhhan and Karagöl (2021) emphasized in their study that the families' security concerns are an important barrier to sending their daughters to school.

The women who participated in the research stated that they had continued their education for a certain period of time in Syria before the war, they had gone to public schools, and they had received single-gender education. However, when they came to Turkey, these participants, who could not continue their schooling, mostly spent their time at home, engaging in activities such as housework, childcare/sibling care, and religious education.

According to the participants' statements, their families had a patriarchal understanding and prioritized religious education over academic education. Additionally, the families wanted to keep their daughters at home to protect them from the environment and encouraged early marriage. Early marriage is also among the findings of previous research as a factor that negatively affects schooling among women (Bartels et al., 2018; Hattar-Pollara 2019; SGGD, 2018; Taştan & Çelik, 2017).

The participants' expectations regarding education and the future have varied. It has been observed that the majority have no expectations from life, while some have career goals and dream of living abroad. It is understood that the married participants have prioritized their children's education and have expectations of a better future for their children. The participants' expectations for the future differ between those who want to stay in Turkey, those who think of moving to European countries, and those who want to return to their home country.

It is observed that the traumas caused by the war, economic hardships, and gender inequalities are intertwined. This situation reveals the need for holistic and multidimensional solution proposals. In addition to meeting basic needs - such as health, housing, and economic support - ensuring gender equality and providing access to educational services are necessary. Additionally, it is important to create platforms where Syrian refugee women can share and make visible their own experiences.

Adopting a multi-stakeholder approach also appears to be critical in solving the barriers to Syrian refugee women's access to education. Collaboration among various actors, such as government policies, local governments, civil society organizations, international organizations, and universities can contribute to overcoming the obstacles more effectively in Syrian refugee women's access to the right to education.